NUMMER 46 DONDERDAG 12 NOVEMBER 1925 25STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

ADRES VOOR REDACTIE EN ABONNEMENTEN:
Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag
Telefoon 14519, Postgiro 14574

HOOFDVERTEGENWOORDIGER IN NED.-INDIË:
Mr. K. FAUSER, Tandjong Balei, Sumatra's Oostk.

Opgericht 21 Maart 1900
door Kolonel
G. E. V. L. VAN ZUYLEN

„Het Koloniaal belang is
een algemeen
Nederlandsch belang"

ADRES VOOR ADVERTENTIËN:
N.V. Drukkerij Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag
Telefoon 11987 en 11988, Postgiro 17280

BIJ CORRESPONDENTIE DEN NAAM VAN HET BLAD
TE VERMELDEN

.. BLAD LIGT TER RAADPLEGING EN LEZING OP DE LEESTAFELS DER OOST- EN WEST-INDISCHE MAILBOOTEN EN DER ..OORNAAMSTE SOCIETEITEN, HOTELS, CAFE'S EN LEESINRICHTINGEN, ZOOWEL HIER TE LANDE ALS IN OOST- EN WEST-INDIË

..E CONTRIBUTIE ad f 5— 's jaars voor het lidmaatschap dezer Vereeniging, ..t voor hen die thans als lid toetreden tot en met ..mo December 1926. Zij ontvangen dan gratis „Het ..oniaal Weekblad" tot ultimo Dec. '25.

..ndonesische Sawahverpanding

door

Radhen Soebroto

(Proefschrift).

..en 25en Sept. j.l. heeft Radhen Soebroto na ..dediging van bovengenoemd proefschrift en ..lingen den doctoralen graad in de rechtsgeleerd.. te Leiden verkregen, en wij kunnen hiermede .. alleen hem, maar ook de rechtsgeleerde wereld, meer in het bijzonder de indische rechterlijke ..cht, waarvan de jonge doctor als „rechtskun.." reeds deel uitmaakte, gelukwenschen. Want .. ruim 200 blz. tellend werk sluit zich waardig .. bij de reeks verdienstelijke proefschriften, op ..tswetenschappelijk gebied door Inlanders reeds ..chreven. Het is dan ook met het grootste genoe.. dat ik gevolg geef aan het verzoek van de ..actie van dit Weekblad, om op dit proefschrift ..aandacht der, vooral indische, juristen en ook .. de indische bestuursambtenaren, die geen ju.. zijn, te vestigen; te grooter, waar ik het genoe.. heb gehad, den schrijver als vice-president van ..landraad en in meer ondergeschikte rechter.. betrekkingen persoonlijk te hebben leeren ..en als een uitnemende kracht, wiens werk — .. nog als „inlandsch rechtskundige" — in geen .. opzicht beneden dat van onze beste europee.. landraadsvoorzitters gesteld behoefde te wor..

.. ook in dit proefschrift heeft hij de verwach..n, die van hem gekoesterd werden, niet be..amd. Hij heeft daarin een belangrijk onder.. van indisch adatrecht op hoogst verdienste.. wijze behandeld en zijn doorwrochte studie, .. naar ik hoop, in den boekhandel verkrijg.. gesteld moge worden, zal ongetwijfeld de ..praak over Inlanders in gunstigen zin be..den.

.. zoogenaamd „verpanden" van sawahs toch, .. in den Indischen archipel veelvuldig voor, ..n niet gering deel van de burgerlijke land..zaken loopt over dit contract. Ik zeg „con..", want de „sawahverpanding" is niets anders ..niets meer dan eene — europeeschrechtelijk ..drukt — wederzijds verbindende overeen.., welke eigenlijk met het europeesch begrip ..recht" niet veel gemeen heeft. Van uitwin.. bij wanbetaling der „leenschuld" is nimmer ..e, en van „leenschuld" mag m.i. feitelijk hier..niet gesproken worden, evenmin dus van „ze..ndstelling" voor de richtige terugbetaling van ..nd geld. Dat niettemin deze europeesche ..termen gebezigd plegen te worden bij de be..ling van dit contract — als reëel contract te ..pen, tot stand komend bij en door de daad..lijke machtsoverdracht der sawah aan den z.g.n. „geldschieter" — is slechts als een noodzakelijk kwaad te beschouwen, omdat in een europeesche taal nu eenmaal geen termen aanwezig zijn, die indonesische rechtsbegrippen zuiver bepalen, en schrijvers in eene europeesche taal hierdoor gedwongen zijn zich te bedienen van termen, welke zoo ongeveer wel de door den schrijver bedoelde rechtsverhoudingen aanduiden, maar het begrip van het besproken rechtsinstituut toch nooit zuiver uitdrukken. Dat verwarring hiervan het gevolg kan zijn en dan ook menigmaal is, behoeft geen betoog.

Mr. F. D. Holleman heeft daarom — in zijne uitnemende opstellen over Toeloengagoengsch adatrecht in dl. 112 van het Ind. Tijdschr. v. h. Recht en over grondverkoop in Midden-Java in Kol. Studiën, Juni-afl. 1924 — het begrip „delgingscontracten" voorgesteld, waaronder hij niet alleen de z.g.n. pandgeving brengt, maar ook wat wij zoo ongeveer onder „verkoop" en „verhuur" zouden kunnen verstaan. Daarbij gaat hij uit van een op zich zelve staande geldleening, naar aanleiding waarvan als delgingsmiddel een stuk grond door den geldleener

aan den geldschieter wordt overgedragen, hetzij voorgoed (ngedol teroes, „verkoop"), hetzij voor een bepaald aantal jaren (ngedol tahoenan, „verhuur"), hetzij tot het oogenblik der inlossing (gnedol gadé, „pandgeving"). De vraag, of en in hoever deze poging, om tot een zuiverder begripsbepaling te geraken, als geslaagd is te beschouwen, daargelaten, toont het vorenstaande voldoende aan, van hoeveel gewicht het is om voor de indonesische rechtsbegrippen de inlandsche termen te vinden en te bezigen — zie ook Prof. Van Vollenhoven's voordracht over „Indonesische rechtstaal", in Mededeel. Kon. Akad. v. Wetensch., Afd. Letterk., 54, serie B, no. 7 (1922) — en daarbij zich goed in te denken in de begrippen, door die termen aangeduid, zooveel mogelijk zich losmakend van europeesche of romeinsche rechtsbegrippen. Het is dan ook niet als de geringste verdienste van Soebroto's proefschrift te beschouwen, dat hij daarin aan het onderzoek van inlandsche termen voor „sawahverpanding" en de daarbij behoorende begripsbepalingen eene belangrijke plaats heeft ingeruimd (blz. 7—24).

Wat nu het begrip „sawahverpanding" betreft, Soebroto beschrijft dit als „een overeenkomst, waarbij de pandgever van den pandnemer een zekere bepaalde geldsom ontvangt, terwijl hij daarvoor een hem toebehoorend stuk sawah aan den pandnemer tijdelijk ten gebruike afstaat, zoodanig nochtans, dat deze erfelijk in het volle genot daarvan treedt" (blz. 5). Als essentiale noemt hij: overdracht van de sawah aan den geldschieter, doch alléén om haar te gebruiken, welk gebruik in de plaats treedt van rente, in verband waarmede de inlossing niet mag geschieden, zoolang de pandnemer van de sawah nóg geen enkelen oogst, of slechts te weinig oogsten, heeft getrokken.

Dat met deze en dergelijke omschrijvingen weinig gezegd wordt, bewijst wel alles, wat er in het proefschrift verder op volgt. Het formuleeren van eene goede definitie is altijd een lastig ding; en definities, die iedereen voldoen, bestaan er geloof ik niet. Ook deze is niet geheel bevredigend, al is het slechts, omdat zij nog te zeer naar europeesch recht riekt en te veel aan het europeesch pandrecht doet denken, waaraan trouwens de term „sawahverpanding" regelrecht schuld heeft. Deze definitie lezende, zou men b.v. niet denken, dat de pandnemer het recht van „onderverpanding" had, dat hij niet het recht heeft, aan de verhouding een einde te maken, enz. Maar zou men van mij eene bevredigende definitie verlangen, ik zou gulweg moeten bekennen, daartoe niet in staat te zijn.

Soebroto heeft dan ook begrepen, dat hij het begrip van dit instituut dieper had te onderzoeken, en hij heeft dit uitvoerig in de volgende bladzijden gedaan aan de hand van tal van schrijvers en in verband met de inlandsche terminologie, om ten slotte deze twee vragen onder de oogen te zien: of sawahverpanding eene zelfstandige rechtshandeling vormt, dan wel als accessoir van de leenovereenkomst is te beschouwen, en of daarin al dan niet een zakelijk karakter is te vinden. En hij komt tot de juiste conclusie, dat de verpanding *niet* accessoir is aan de geldleening en geen „zakelijk recht" vormt. De schrijver volgt hierbij geheel Holleman's stelsel van „delgingscontracten", volgens hetwelk de „pandgeving" — evenals ook wat wij zouden noemen de overdracht van den grond in „koop" of in „huur" — als eene geheel zelfstandige rechtshandeling wordt aangemerkt, staande *naast*, en *volgende op* de „geldleening", welke als het ware als de „causa" van de pandgeving zou kunnen worden beschouwd. Dat bij deze naastelkaar-stelling de twee evengenoemde vraagstellingen zich opdoen, is begrijpelijk. Maar begrijpelijk is het eveneens, dat het onderzoek daarvan heel wat geworstel met rechtstermen en begrippen noodig maakte; want de „leenschuld", waarmede steeds rekening gehouden moest worden en de verhouding waarvan tot de pandgeving moest worden onderzocht, is eigenlijk heelemaal geen leenschuld. De „geldschieter" mist b.v. ten eene[…] het recht, om zijn geld terug te vorderen, en [...] ver zelf deelt (blz. 30 v.) mede, dat de sawa[…] ter in het minangkabausch gebied tot „verpa[…] van zijn sawah ook wel eens overgaat, niet [...] hij geldgebrek heeft, maar omdat hij b.v. [...] grond bezit om dien alleen te verbouwen en hi[…] niet middels deelbouw of op andere wijze pr[…] tief wenscht te maken, waarbij hij zich da[…] met een klein bedrag tevreden stelt. Door dit [...] heeft schrijvers argumentatie iets gewronge[…] weinig overtuigends gekregen, hetgeen b.v. u[…] éene zinnetje moge blijken: „Evenmin als wi[…] „verkoop" of de „verhuur" *) accessoir ku[…] noemen van de geldleening, evenmin kunnen [...] dat zeggen van de „verpanding"."

De schrijver had het zich heel wat gemakkel[…] kunnen maken, en zou dan tevens m.i. ons n[…] tot het juiste inzicht omtrent den aard van het [...] donesisch pandrecht" hebben gebracht, indien [...] de termen „geldleening" en „verpanding" had [...] meden en, in plaats van deze beide naast en te[…] over elkaar te stellen, de geldverstrekking ee[…] en de sawahoverdracht anderzijds had opgeva[…] beschreven als de twee zijden van één en hetz[…] contract, als de twee over en weder verrichte [...] delingen, waardoor het z.g.n. „indonesisch p[…] contract" tot stand komt. Deze constructie [...] zich aan mij opdringt door de verschillende [...] rechtzaken, welke in de rechtspraktijk mij o[…] de oogen zijn gekomen, bevredigt mij beter da[…] „delgingstheorie", waarbij de pandgeving als [...] ging van „interessen" moet worden gedacht [...] meen ook, dat het z.g.n. „inlandsch pandcon[…] ouder is dan het begrip „interessen".

Het heeft mij eenigszins verwonderd, d[…] schrijver de indertijd door mij verdedigde o[…] ting van de grondverpanding als een antichr[…] contract — Ind. Gids, 1905, I, blz. 374 v. — g[…] onbesproken heeft gelaten, en dit, niettegensta[…] A. Enda Boemi in zijn eenigen tijd tevoren v[…] digd proefschrift over „het grondenrecht in de[…] taklanden", hetwelk door Soebroto mede is ge[…] pleegd bij de samenstelling van zijn proefsc[…] zulks wèl heeft gedaan (blz. 82). De reden hi[…] zal wel niet zijn te zoeken in het feit, dat [...] Boemi gemeend heeft, de onjuistheid mijner [...] ting te hebben aangetoond door een beroep o[…] v. d. Berg's — niet tegen mij gerichte, in [...] reeds in 1897 in zijne „Afwijkingen" gemaak[…] opmerking „dat het indonesisch pandrecht [...] identiek is met de europeesche antichrese". [...] ongetwijfeld zou Soebroto al ras hebben bem[…] dat die „identiteit met europeesche antich[…] nimmer door mij was verkondigd. Hij zal m[…] opvatting dus niet hebben gekend, wat mij [...] zeerste spijt, omdat ik in zijne uiteenzetting [...] het „pandrecht"begrip veel heb gevonden wat [...] mijne constructie geheel strookt en hij wellic[…] wel wat voor zou hebben gevoeld.

Wat ik omtrent dit punt indertijd heb ges[…] ven, is in hoofdzaak dit (l.l. blz. 3[illegible]):

„Dit pandrecht is niets anders dan het u[…] seelrechtelijk antichresisch contract, bestaan[…] ruil van het *gebruik* eener zaak tegen dat eene[…] dere zaak, later van kapitaal. De antichresis is [...] halve niet anders dan eene inruiling van he[…] *bruiksrecht*; later, toen geldleening meer in z[…] kwam, werd het met pandrecht vereenze[…] waarbij het in pand gegevene door den geldsc[…] mocht worden gebruikt, terwijl inkomsten, di[…] door middel van het z.g.n. pand verwierf, [...] plaats traden van interessen." Dit laatste [...] wat men de „europeesche antichrese" zou kun[…] noemen; maar het indonesisch „pandcontrac[…] m.i. — en ik ben nog steeds deze meening to[…] daan — te beschouwen als antichrêsis in haa[…] leroorspronkelijksten vorm, als „tegengebr[…] Tegenover het gebruik van het geld staat he[…] bruik van de sawah: „gebruiksruiling" zou [...]

*) In den zin van Holleman's „delgingscontra[…]

t kunnen noemen. Van geldleener of geldschieter is hierbij derhalve geen sprake, noch van interessen, noch van zekerheid of van pand. De rechtshandeling vormt een contract, waarbij partijen over en weer elkaars crediteur en debiteur zijn, niets meer. De vraag, of dat z.g.n. „pandrecht" al dan niet een accessoir is, is in dit systeem natuurlijk uitgeschakeld, want kàn dan geen vraag meer zijn, terwijl van „zakelijk recht", ook al zou het adatrecht dit kennen, uiteraard evenmin sprake kunnen wezen.

Dat de zuivere antichrêsis elk der partijen het recht toekent om, na redelijken gebruikstijd, de verhouding te doen eindigen, terwijl dit recht bij het indonesisch pandcontract slechts den geldnemer toekomt, doet er m.i. weinig toe. Waar de gebruikswaarde van de sawah zoo goed als zonder uitzondering steeds hooger is dan die van het geld, is het uitsluitend aan den geldnemer toegekende inlossingsrecht haast vanzelfsprekend en kan dit aan het z.g.n. pandcontract zijn karakter van antichrêsis niet ontnemen. Daarentegen vloeit het voor den geldnemer geldend verbod van inlossing vóórdat van de sawah eenig redelijk gebruik kan zijn gemaakt (zie boven) gereedelijk uit het antichretisch karakter van het contract voort. Evenzoo de in Atjeh en Gajoland geldende omstandigheid — door Soebroto op blz. 31 vermeld naar Kreemer —, dat het tenietgaan der sawah door force majeure den geldnemer van elken terugbetalingsplicht ontslaat.

Ik ben bij dit punt zoo lang blijven stilstaan, omdat het mij na aan het hart ligt en de bespreking dezer kwestie m.i. geschikt is, het juiste begrip van het interessante „pandcontract" nader te komen. Het valt niet aan te denken om op deze wijze door te gaan. Het bovenstaande moge den schrijver de overtuiging schenken dat zijn werk mijne bijzondere belangstelling heeft; het feit, dat ik er iets anders in heb gemist, doet aan de groote verdienste ervan niets af. Daartegenover staat een enorme massa, wat er wel in behandeld is; achtereenvolgens worden n.l. aan een breedvoerig onderzoek onderworpen: het voorwerp van sawahverpanding, de vraag, wie pandgever, wie pandnemer kan zijn, de totstandkoming, de overdracht, het tenietgaan der verpanding, varianten van sawahverpanding, dwangverpanding, zekerheidstelling anders dan door verpanding (z.g.n. inlandsche hypotheek), de herkomst van het instituut — invloed van het hindoe- of islamsch recht? —, het ingrijpen van den wetgever in dit instituut, terwijl een tweetal oud-javaansche oorkonden, een litteratuurlijst, een lijst van vonnissen en eene van indonesische rechtstermen het werk besluiten. Hier en daar heeft de schrijver gelegenheid gehad om op onderwerpen, welke niet alleen de sawahverpanding betreffen, in te gaan; zoo b.v. over eigennamen van sawahs, verschillende vormen van inlandsch bezitsrecht, de dier, de beteekenis van getuigen, van het optreden van het bestuur der inlandsche rechtsgemeenschappen (in verband met het beschikkingsrecht), enz.

Dit alles en veel meer is door den schrijver op eenige wijze behandeld, in een prettigen stijl, die tot doorlezen noodigt. Wij wenschen hem nogmaals geluk met zijn eerste — en, naar ik hoop, niet zijns levens laatste — pennevrucht en sporen ieder, die belang stelt in het onderwerp, ten zeerste tot lezing van dit werk aan.

Mr. F. D. E. VAN OSSENBRUGGEN.

Barnevelt en onze beide groote Handelscompagnieën

Door

H. A. RITTER.

I.

De naam van Barnevelt is nauw verbonden met onze beide groote Handelscompagniën.

De oudste, de *Vereenigde Oost-Indische Compagnie* kan zonder twijfel een schepping van den Landsadvocaat genoemd worden. En daarmede heeft „Barnevelt" een grooten dienst aan het vaderland bewezen. Want zonder *het monopolie* zou de vaart op „de Oost" verloopen zijn in moordende concurrentie, krachtverspilling en twisten zonder eind.

De herhaalde sluiting toch van de Spaansche en Portugeesche havens voor de Nederlandsche vrachtvaart — het laatst in 1595 — bracht de Nederlanders niet alleen op het denkbeeld om *zelf* naar Indië te gaan — maar richtte ook de buitengewoon groote vloot die voor de vrachtvaart op Spanje en Portugal gebruikt werd, naar de Indische wateren. Men berekende dat 25 à 30.000 matrozen op die vaart hun brood verdienden.

Daarbij kwam dat de weg naar Indië aan zeer veel Nederlanders bekend was. Aan veel Nederlanders, die als trompetter of busschieter op de Spaansche vloten gediend hadden en door Filips II zelfs met voorliefde waren aangenomen.

* * *

Vóór het einde der XVIe eeuw — dus binnen enkele jaren na de laatste sluiting — betreurde men die sluiting van Spanje en Portugal reeds niet meer. Met volle kracht was men op weg den Spanjaarden in Indië zelf de grootste concurrentie aan te doen. Het besluit van Filips II ingegeven door Castiliaanschen trots en door hoop op gewin had dus het gevolg gehad, waarvoor in 's Konings Raad zelf gewaarschuwd was.

Een aantal Compagnieën werden opgericht. „Nog vóór het einde van 1601 waren reeds vijftien vloten, te samen 68 schepen tellende, van Nederland naar Indië onderweg. Maar hoe groote en voorspoedige zaken men ook deed, de belangenverdeeldheid maakte het voordeel gering. „Men zeilde elkaar de schoenen van de voeten." Wel vereenigden zich enkele Compagnieën tot een grooter geheel. Maar dat was verre van voldoende. Toen greep de Regeering, die reeds in 1598 aangespoord had tot „eenheid bij vaart en handel", in. Zij riep de Bewindhebbers van de verschillende Compagnieën bijeen. Barnevelt was daarbij de leider en de woordvoerder. Hij betoogde dat alleen vereeniging van alle Compagnieën de kwaal der concurrentie kon bestrijden. Na zeer veel bijeenkomsten werd eindelijk het monopolie een feit. Op 20 Maart 1602 werd de V. O. I. C. gesticht.

* * *

De stichting der V. O. I. C. is ten alleen tijde zeer verschillend beoordeeld. Reeds tijdgenooten: Balthasar de Moucheron en Isaac le Maire verbraken de banden, die het monopolie der V. O. I. C. voor hen vormde. Dat neemt evenwel niet weg dat het drijven van Barnevelt naar vereeniging en monopolie in zake den Oost-Indischen handel moeilijk te hoog kan worden aangeslagen.

Erkend moet worden dat het monopolie in strijd was met den volksgeest. Barnevelt, bij zijn verhoor in 1619, erkende dan ook: „dat van alle tijden in „dezelve landen bij de regeerders van dien en van „de principaalste steden verstaan is geweest, alle „privative octroyen in 't stuck van navigatie, han- „delinge en commissie, de welstand van de landen „en steeden en ingesetenen te wezen prejudiciabel „ende dat zij daaromme met grooten ernst hen „daartegens altijd hebben gestelt en geopposeert, „'t zelve verwerpende als monopolie tegen de vrije „navigatie en traffycke, die voor alle man gemeen „te moeten gemainteneerd werden geagt werden."

* * *

De nood evenwel vereischte, dat daartegen werd ingegaan. En volkomen juist is de opmerking van Busken Huet: „Zulke instellingen bedenkt men niet. Zij worden." En eenmaal ingezien hebbende dat de leidende Staatsmacht moest volbrengen, wat niet aan het particuliere initiatief kon worden over-

Aan de Leden van „Oost en West"

Het bestaan van het „Koloniaal Weekblad" is, dit behoeft geen betoog, een levensbehoefte voor Uw vereeniging.

Op twee manieren kunt U het orgaan steunen:

1°. door de adverteerders, die Uw weekblad helpen financieren, met Uw inkoopen te bevoordeelen en daarbij den naam van het blad te vermelden,

2°. door Uw leveranciers aan te sporen in Uw orgaan te adverteeren, of door onzen reiziger bij Uw leveranciers een introductie te verschaffen.

Mogen wij op Uw medewerking in deze rekenen?

S DE UITGEEFSTER.

gelaten, heeft Barnevelt de volle kracht van zijn persoonlijken invloed ingezet om te komen tot het *noodzakelijd doel*. Tevens zal hij ingezien hebben, dat er nog andere omstandigheden waren, die de stichting van een semi-officieel handelslichaam vorderden.

In de 16e eeuw hadden in Europa groote economische veranderingen plaats gehad. Het kapitalisme begon zijn invloed te doen gelden. De vorming van groote nationale staten werd een feit. Daardoor had de koopman, die zich buitenslands en in vreemde koloniën waagde, eenerzijds noodig een anderen vorm van bedrijf; anderzijds een krachtigen steun tegen zijn concurrenten. Dat de machtige Hanze te gronde ging, lag in het ontbreken van dien steun.

Dat Barnevelt de man is geweest, die ondanks alle verzet — dat niet gering was — de zaak doordreef, mag vrijwel als vast worden aangenomen. Hij regeerde feitelijk alleen. Reeds in 1589 verweten de Engelsche Ministers aan de Staten van Holland: „dat Oldenbarnevelt alles gouverneert, dat „niemand hem durft weerspreken, nauwelijks „adviseren." (Fruin).

De beteekenis van die daad om een geordend verband en uitsluiting in de plaats te stellen van den vrijen handel en de vrije mededinging werd o.a. begrepen door den Admirant van Arragon, die in 1602 in den Haag gevangen zat en die voorspelde dat de Oost-Indische Compagnie Spanje evenveel zou schaden, als de Unie van Utrecht gedaan had.

Die stichting is bovendien het bewijs van de groote staatsmansgaven van den Landsadvocaat. Zich te kunnen verheffen boven wat iedereen als het beste denkt, omdat men inziet dat de *uitzondering* hooger recht heeft dan de regel, is alleen het deel van de superieuren van geest. Zoo deden ook *Cromwell, Napoleon* en *von Bismarck*. Het ontbreekt dan niet aan gemor, aan verzet. Schaduwzijden worden breed uitgemeten. Maar de verandering komt tot stand en blijkt *de noodzakelijke daad* van het oogenblik te wezen.

II.

Met de West-Indische Compagnie staat de zaak *anders*. De Landsadvocaat was een tegenstander van de denkbeelden door de voorstanders van eene dergelijke Compagnie ontwikkeld. De voornaamste dier voorstanders was Willem Usselinx — ofschoon de latere uitvoering geheel anders was dan Usselinx bedoelde. De vaart op „de West" was even druk als op Spanje, Portugal en „de Oost". Veelal gingen zelfs de Levant- en Guinea-vaarders op hun terugreis hun lading completeeren op de West-Indische eilanden; ofschoon de Spaansche Regeering ook dat verbood.

Usselinx en de verdere voorstanders van eene West-Indische Compagnie meenden dat, daar Spanje zijn hulpbronnen om ons te bestrijden geheel uit Amerika trok, het de zaak was om zooveel mogelijk Spaansche koopvaarders buit te maken. De plannen daartoe zijn al vroeg, in 1600 en 1604, ontstaan. Usselinx ontwierp ze. Busken Huet zegt van hen: „De Brabantsche uitgewekene Willem „Usselinx heeft het grootste deel van zijn tachtig-„jarig leven voor eene Compagnie geijverd, welke „noch het oorlogvoeren met het handeldrijven „paren, noch een volstrekt monopolie uitoefenen, „noch haar gezag op den grondslag van schrik der „wapenen vestigen, noch ten aanzien der partici-„paties een stelsel van geheimhouding volgen, noch „in zichzelve eene aristocratische republiek in de „reeds zoo aristocratische der Geunieerde Provin-„ciën vormen zou, maar met geringe afwijkingen „geschoeid zou zijn op de leest van hetgeen, naar „de meest geavanceerde, de meest democratische, „de meest vrijzinnige economische begrippen dier „dagen geoordeeld werd."

Evenwel — aller gronddenkbeeld kwam hierin overeen dat, hetzij kolonisatie in Amerika, hetzij koopvaart, hetzij koophandel, aan Spanje afbr[...] moest en kon gedaan worden.

En dat was nu juist wat Barnevelt niet w[...] Hoe glansrijk Maurits ook voor de Republiek [...] oorlog had gevoerd, financieel was zij o[...] uiterste.

„De noordelijke gewesten waren blijkbaar [...] meer in staat den eindeloozen oorlog krachtig [...] te zetten", schrijft Blok. Barnevelt had reeds [...] 1606 door een commissie doen onderzoeken [...] voortzetting van den oorlog mogelijk was. D[...] derzoek, dat zelfs voor Maurits geheim geh[...] was, had een negatief resultaat. Van het bu[...] land, Frankrijk en Engeland, was geen hul[...] wachten. Noch in geld, noch als bondgenoot.

Vandaar dat de Landsadvocaat naar den vr[...] neigde of voor het minst naar een wapenstilst[...]

En dat plan, dat langzamerhand bij hem v[...] vormen begon aan te nemen, kon niet worden [...] gevoerd als de West-Indische handel in eene c[...] pagnie werd samengebracht. Spanje proteste[...] uitdrukkelijk tegen eene dergelijke concentra[...] waarvan het, en terecht, zoo groot nadeel vree[...]

Ziedaar de reden waarom Barnevelt de tot st[...] koming van een West-Indische Compagnie [...] wilde steunen — en zeker niet die van Usse[...] dien hij „een plannenmaker" noemde.

In hoeverre Barnevelt juist zag, valt niet n[...] gaan, omdat toen de W.-I. C. na zijn dood (16[...] werd opgericht, de toestanden veranderd wa[...] Maar zeker is dat de Republiek door het Bes[...] (1609—1621) op adem kwam en daardoor later [...] oorlog kon voortzetten.

In beide gevallen heeft Barnevelt dus het La[...] belang naar zijn beste weten gediend. Zoo door [...] ontwerpen van de V. O. I. C. als door het tege[...] van hare West-Indische zuster.

Indische Films.

De Java-film te Rotterdam.

Op 4 November had in het Luxor-theater aan [...] Kruiskade te Rotterdam eene Eere-voorst[...] plaats van deze film.

Nadat de Directie van deze inrichting de t[...] aanwezigen welkom had geheeten en daarbij [...] toelichting had gegeven op het op te voeren [...] gramma, was het woord aan den Secretaris [...] Oost en West, die het doel van deze Vereen[...] weergaf en er op wees dat in Rotterdam, een [...] met zoo talrijke relaties met Indië, een afde[...] gevestigd was met zeer weinig leden. Spr. ho[...] dat dit mocht veranderen en velen alsnog zich [...] de afdeeling zouden aansluiten. Hij bedankte [...] slotte de Directie van het Luxor-theater voor de [...] voering van de Java-film, waarmede zij zulk [...] goed werk verrichtte.

De voorstelling had overigens hetzelfde ver[...] als in Amsterdam en Den Haag.

De Plancius-film te Amsterdam.

In een bijeenkomst in de Zendingskapel is d[...] dagen voor de leden van de Vereenigingen Hou[...] Trouw en Oost en West een film vertoond, o[...] nomen door de N.V. Java Foto Centrale te [...] tevreden, die een beeld geeft van een Molukke[...] met het s.s. Plancius van de Kon. Paketvaart-M[...] schappij.

Na een kort overzicht van den geheelen tocht op [...] de kaart, maken we de reis mee van de baai van [...] Menado met een rondrit door de Minahassa, waar-[...] bij we de Moluksche krijgsdansen te aanschouwen [...] krijgen, die met begeleiding van de fluit uitgevoerd [...] worden. Verschillende schoone natuurtafereelen [...] zien we vervolgens, als de waterval van Tondano, [...] de rotsachtige kusten van het muskaatnooteneiland [...] Banda Neira en de stad Makassar met de Kw[...] school voor Inlandsche schepelingen. Veel zorg is [...] besteed aan een op het doek vastleggen van spelen [...]

…dansen, waarbij op Bali de Ardjeh- en Barong-…n een belangrijke plaats innemen.
…n deze interessante film volgde een projectie op …doek van de feesten aan het hof van den Soe-…enan te Solo, waarbij de vervaardiger, de heer …V. Metman, de eerste, wien het was toegestaan …olo opnamen te maken, een toelichting gaf.
…e talrijke aanwezigen toonden zich zeer ingeno-…met het vertoonde.

Propaganda.

…ie zich aansluit bij een vereeniging geeft daar-…e te kennen dat hij instemt met de beginselen …ke aan die vereeniging ten grondslag leggen. …ij verbindt zich daardoor niet mede te helpen …beginselen ingang te doen vinden, ze te ver-…len, propaganda te maken.
…och gaat de gang van zaken niet buiten hem om …heeft hij, als lid, persoonlijk belang bij den bloei …vereeniging tot welke hij toegetreden is.
…Indien nu geen enkel persoonlijk belang ge-…d wordt door hem die „wacht en stille zit" — …was dit niet de meening van een nuchter …aster in tijden lang voorbij — maar wel …moeite te doen, hoe gering ook, zoo ziet hij …moreel de taak opgelegd om die beginselen …e de zijne zijn, verder uit te dragen. Valt dit …oeilijk te weerspreken, de practijk wijst anders, …Moraal en Theorie gaan, als regel, door haar …gle, boven het Leven uit, — heeft men er zich …aar te richten als naar onwrikbare wetten.
…zoo moge dan, aangezien het hier geen uit-…ndering geldt, de verklaring gevonden worden …r de periodieke opwekking te dezer plaatse aan …e leden om, door te trachten anderen voor het …aatschap te winnen, de Vereeniging Oost en …t krachtiger te maken.
…ene uitnoodiging voor het maken van persoon-… propaganda („de beste in het gebruik").
…oor de toename, immers, van het ledental wordt …Vereeniging krachtiger, dientengevolge mach-…en kan zij hare wieken breeder uitslaan, het-…m.a.w. wil zeggen dat zij daardoor almeer in …zal zijn zich dienstbaar te maken aan een …t landsbelang.
…t beginsel op hetwelk doel en streven van Oost …West berust, is de voortdurende versterking van …band tusschen Nederland en de Overzeesche …sten. Dat is toch een groot landsbelang en het …is ervoor behoeft niet meer te worden geleverd. …man van gezag heeft gezegd dat het Neder-…sche volk, staatkundig, zwak voelt. Reden dan …alles aan te wenden wat dat gevoel kan ver-…en. Dat doet Oost en West. Met het feit voor …n dat Nederland, O. en W. Indië in één staats-…and zijn saamgevat en dat de onderlinge band …s hechter dient te worden gesmeed.
…den van Oost en West, getroost u dan een …e moeite en steunt uw Vereeniging met den …n steun welken ge haar verleenen kunt.
…*enge ieder uwer een nieuw lid aan!*

Van Week tot Week.

Di. 3—Ma. 9 November.

…liegongeval bij nacht. Bij door de luchtvaart-…deeling bij Bandoeng gehouden nachtvluchten …t vier zoeklichten op de landingsplaats maakte …de Avros-bestuurder, kapitein B. Stom, met als …passagier kapitein P. F. Hoeksema de Groot een …orde landing, terwijl de Avros-bestuurder, kapi-…in Ten Seldam, met als passagier kapitein R. …Posthumus bij de landing met toestel en al over …en kop sloeg, waardoor een lichtkogel, welke …ich in het toestel bevond, om uit de lucht signa-…n te kunnen geven, ontbrandde. Kapt. Ten Sel-…dam kreeg niet ernstige brandwonden. Het toestel …werd echter vrijwel vernield. De nachtvluchten …zijn tot nader order uitgesteld in afwachting van de opstelling van zwaarder zoeklichten. (Aneta, 3 Nov.).

Uitzending van leeraren. De Indische regeering verzocht den Minister van Koloniën vóór het begin van het nieuwe schooljaar twaalf leeraren in de moderne talen uit te zenden, ten behoeve van het onderwijs op de Hoogere Burgerscholen in Indië. (Aneta, 3 Nov.)

De opleiding te Utrecht. Aan de Indische Faculteit te Utrecht studeeren 9 candidaten Indisch ambtenaar v. w. een van Leiden naar Utrecht is overgekomen, zoomede 6 juristen, die worden opgeleid voor de Indische rechterlijke macht. Verder volgen eenigen de studie in het Indisch recht in vrije studie, terwijl er nog verschillende studenten zijn, die de colleges in het Maleisch en het Javaansch loopen. Men kan het totaal aantal leerlingen op een 20 schatten.

Schenking aan het Rijks Ethnogr. Museum. Mevrouw de wed. prof. mr. J. C. G. Jonker, te Leiden, heeft aan het Rijks Ethnografisch Museum aldaar geschonken een gramaphoon met 61 rollen, bevattende opnamen van teksten of gezangen in de talen van Amarabi, Endeh, Koepang, Rotti, Sawoe, Soemba, Soembawa en Timor, tijdens een verblijf op die eilanden van 1899—1902 opgenomen.

De Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen heeft aan de schenkster zijn dank betuigd voor dit blijk van belangstelling in 's Rijks verzamelingen.

Een windhoos. Aneta seint d.d. Buitenzorg 4 Nov.: Een windhoos vernielde de desa Tjibinoeng in het Buitenzorgsche. Honderden boomen zijn omgewaaid.

Spoorweg op Zuid-Sumatra. Uit Telok Betoeng seinde Aneta d.d. 4 dezer. Het 31 kilometer lange baanvak Batoe Radja-Martapoera van den Zuid Sumatra Staatsspoorweg, wordt 16 Nov. geopend voor het publiek verkeer.

Groote droogte in Solo en omstr. en Soerabaja. Het watergebrek in Solo, Wonogiri en Bojolali is nijpend. De padi-aanplant is vrijwel mislukt. Aneta, 4 Nov.).

Ook in het noordelijk deel der res. Soerabaja moet groote droogte heerschen, en dreigt een totale mislukking van den padi-oogst.

Waarschijnlijk houdt met het bovenstaande ook het verband het navolgende Aneta-telegr. van 9 dezer: Er heerscht een groote sterfte onder het vee, zoowel in het Noordelijk deel van het gewest Soerabaja, als op Madoera, vermoedelijk als gevolg van de huidige groote hitte.

Pensioen op 60-jarigen leeftijd. De directeur van Justitie, mr. dr. D. Rutgers, stelde aan de Regeering voor, de leeftijdsgrens voor de gedwongen pensionneering der ambtenaren bij de rechterlijke macht terug te brengen tot zestig jaar. (Aneta, 4 Nov.)

Generaal H. W. A. S. Loke. † Te 's-Gravenhage is in den ouderdom van 66 jaar overleden de heer H. W. A. S. Loke, gep. luitenant-generaal titulair der Artillerie O.-I. leger, ridder in de Orde van den Nederl. Leeuw, Commandeur in de Kroonorde van België en onderscheid en met het Eereteeken voor belangrijke krijgsverrichtingen.

Groote brand te Cheribon. Een brand vernielde een houtstapel op het stoomtramemplacement te Cheribon; 5500 ton hout, ter waarde van ƒ 66.000 en elf leege wagons, ter waarde van ƒ 68.000, gingen verloren. Goederen, welke op het emplacement waren opgeslagen, bekwamen ernstige waterschade.

Zes sporen werden, ter lengte van honderd meter elk, vernield.

De totaalschade, uitgezonderd de waterschade, welke nog niet kan worden opgegeven, beloopt ƒ 180.000 en wordt niet door verzekering gedekt. Men vermoedt, dat hier brandstichting in het spel was. (Aneta, 6 Nov.)

J. J. A. Dreveldt. † Te 's-Gravenhage is, op 63-jarigen leeftijd, overleden de heer J. J. A. van Dreveldt, gep. hoofdingenieur 1e klasse der Burgerl. Openb. Werken in Ned.-Indië.

Frankeerkosten Indische zendingen. Het thans geldend tarief is: *Brieven. Mailzending* 15 ct. de eerste 20 gr., elk volgend gewicht van 20 gr. 10 ct.; *Id. Zeepost* 10 ct. de eerste 20 gr., elk volgend gewicht van 20 gr. 5 ct. Gewicht ten hoogste 2 K.G. — *Briefkaarten* 10 ct. en per zeepost 7½ ct. —

Gedrukte stukken per 50 gr. (of minder) 3 ct. en per zeepost 2 ct. Gewicht ten hoogste 2 K.G. (afzonderlijk verzonden boekdeelen 3 K.G.); per zeepost mag het gewicht 5 K.G. bedragen. (Nadere inlichtingen geeft het door het Hoofdbestuur der Posterijen uitgegeven gidsje, dat voor 10 ct. verkrijgbaar is op alle postkantoren).

L. C. Westenenk. Bij Kon. besluit is op verzoek eervol ontslagen met dank het lid van den Raad van Indië L. C. Westenenk, met verlof hier te lande vertoevende.

Pest op Java. In de week van 20 tot 26 September werden op Java 297 gevallen van pest gerapporteerd, waarvan in de afdeeling Wonosobo 8, Temanggoeng 17, Magelang 4, Jogjakarta 2, Goenoengkidoel 2, Soerakarta 6, Bojolali 60, Klaten 106, Sragen 9, Kendal 5, Pekalongan 8, Tegal 11, Poerbolinggo 59.

De kruiser „Java" en de onderzeeër „K XI". Blijkens bij het departement van marine ontvangen telegrammen is Hr. Ms. kruiser *Java*, onder bevel van kapitein ter zee L. J. Quant, den 7den dezer te Djeddah aangekomen, en Hr. Ms. onderzeeboot K XI, onder bevel van luitenant ter zee 1ste klasse G. V. E. L. Beckman, den 7den dezer van Tunis vertrokken, beide ter voortzetting van de uitreis naar Nederl.-Indië.

De eclips-expeditie naar Sumatra. Het dezer dagen naar Indië vertrokken s.s. Tabanan bevat de kostbare instrumenteele uitrusting der Nederlandsche eclips-expeditie naar Sumatra. Dr. Minderman maakt de geheele zeereis mede; de overige expeditie-leden zullen zich te Marseille inschepen. Van den commandant der marine te Batavia werd bericht ontvangen, dat de expeditie kan rekenen op de hulp van een schip der gouv. marine, dat vóór Palembang gestationneerd zal worden.

Zooals men weet, heeft de zonsverduistering plaats op 14 Januari a.s., om 2 uur 20; ze zal ongeveer 3 minuten duren; het is echter juist in den regentijd en teleurstellingen zullen zeker niet tot de onmogelijkheden behooren. Op het oogenblik is van acht expedities bekend, dat zij de zon-eclips zullen gaan waarnemen.

Voordrachten over Indië. Sedert het vorig overzicht zijn in verschillende plaatsen van het land zeer belangrijke voordrachten over Indische onderwerpen gehouden. In verband met de in ons orgaan beschikbare ruimte is het onmogelijk om daarover in bijzonderheden te treden en wordt — hoewel noode — volstaan met de verwijzing naar de dagbladoverzichten.

Gevolgen van den „klap",. Aneta seint dd. Bandjermasin 7 Nov.: Op de onderneming Pengiroean bij Bandjirmasin verbrandden dertig bahoes rubber. De administrateur de heer de Vries, sloeg tijdens den brand een hem provoceerenden koelie en kreeg deswege een slag in den nek met een stuk hout. De administrateur vluchtte, achtervolgd door circa honderd koelies, naar zijn huis, waar hij formeel werd belegerd. De politie arresteerde zeven belhamels. De bevolking (in tegenstelling met de waarschijnlijk van Java geimporteerde koelies) hielp dadelijk met het blusschen van den brand. (Aneta, 7 Nov.)

Boschbrand op den Tjerimai. Een week geleden is op den berg Tjerimai een brand uitgebroken van grooten omvang.

Duizenden kampongbewoners werken mede, om het vuur te blusschen. Reeds zijn 2300 bahoe bosch verbrand. Door den sterken wind voortgedreven, bedreigen de vlammen thans ook de lager op de hellingen gelegen bosschen. De aangerichte schade is geweldig. (Aneta, Cheribon 9 Nov.).

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt.

Beeldhouwkunst hier en in Indië.

Er is thans in de „Kunstzaal Kleykamp" te 's-Gravenhage een belangwekkende tentoonstelling van Nederlandsche beeldhouwwerken, welke een nauwkeurige bezichtiging overwaard is. Het viel ons al dadelijk op, dat vele stukken als geïnspireerd lijken te zijn op de Indische beeldhouwkunst. Dit zou zeer zeker een gelukkig gevolg zijn van de meerdere aandacht, die men in ons land begint te schenken aan wat ook in den Indischen Archipel op dit gebied te bewonderen valt, van de meerdere bekendheid, die er den laatsten tijd aan Oostersche plastiek gegeven wordt, ook door tentoonstellingen, voordrachten met lichtbe[eld]... boekwerken met illustraties, enz.

Meende men dat Holland geen land van be[eldhou]wers is, dan zal men thans toch tot een ander [oordeel] overgaan.

Alb. Plasschaert zeide in zijne openingsrede [woor]den, die, wat de strekking betreft, evenzeer v[an toe]passing zouden kunnen zijn op de oude Indische kunst *), zoo o.a.:

„Bezitten wij makers in steen en makers in ... die een durende beteekenis kunnen geven a[an] vóór hen was dood of verspreid liggend materia[al] ... delooze steen, noodeloos hout of brons?

Ik moet u ronduit zeggen, zóó ik niet dacht, d[at] deze bezaten, het mij niet mogelijk zou zijn hi[er te] staan en het genoegen te genieten, dat me werd ... den. Maar wij bezitten deze beeldhouwers; we zij[n met] hen en door hen rijk. Het is lang geleden, dat he[t zoo] was, maar het is nu zóó. Holland kent nu een pe[riode] van beeldhouwkunst, zoowel van de vrije, als va[n de] versierend-dienende, met andere woorden van de ... gepaste. Wij hebben nu beeldhouwers, wier be[elden] vrij staan in de open ruimte, zooals wij menschen ... staan kunnen in die ruimte, en wij hebben beeld[hou]wers, die hun kunst geven om den muur te verin... en te schakeeren; om dien muur op enkele pl[aatsen] te geven een maximum van beteekenis, een maxi[mum] van uitdruk. En het spreekt van zelf, dat in ee[n tijd] zóózeer zoekend als de onze lijkt te zijn, wij pog... zien van verschillende waarde en van versch[illend] punt van uitgang. Er is een gewoon-realistische b[eeld]bouwkunst te erkennen, en een gestijlde."

Juist de meeste „gestijlde" werkstukken deze[r ten]toonstelling vertoonen een zekere verwantschap [met] de Indische opvatting. Spreker vervolgde:

„De grootste zal zij zijn, die de andere als on... keurig dwingt. Zij, die dwingt, is de gestijlde, de ... volle. Niemand kan dat ontkennen, die zonder ... oordeel 't werk nagaat, dat ontstaat, en die de ... kent, die van de bouwkunst onzer dagen uitgaat ... deze richting. De beeldhouwkunst van dezen tijd ... als de schilderkunst, het gebouwde, het haaksche ... geslotene; niet het ijl-uitstaande, niet het gra... verteederde; zij zoekt de innigheid en zij is lang ... naar wezen; zij heeft de langzaamheid gemeen m[et het] werkelijk groote kunstwerk uit velerlei tijd. Het ... een heele tocht, voordat zij vond, wat zij te zoeken ... en nog is die tocht niet afgeloopen; ge ziet dat ... Nog is er zoeken en nog wordt er misschien niet ... eenkomstig onze aard altijd gezocht, en wordt h[et] landsch wezen geweld aangedaan. Want — ... de grootsten onder ons — zijn wij realisten, e... gen. Holland is geen land aangelegd om dupe ... van een ijdele uitbundigheid; wij staan te ste[vig] stug op onze voeten om wat niet echt is lang te ... Wij zijn realisten en soms edele romantici, maar ... groot ook: wij zijn eenvoudig en zooveel mogelijk ... lig. Wij kunnen en wij moeten het dagelijksche ... edelen en wij mijden dan het alledaagsche. Wij ... ten dat daaglijksche alle innigheid en alle groo... geven, die wij geven kunnen; wij geven het dan ... eeuwigheid."

Dit deed en doet immers ook vooral de Oostersche kunstenaar in alle eenvoud, zonder zijn naam te ... melden, zich beschouwend als werktuig van ... macht.

Terecht besloot spreker met o.m. te zeggen:

„Nimmer nog werden de gevoelens grootscher ... gegrepen, en nimmer moesten wij ons meer ver... in de innigheid, die een stilte is, om staande te ... ven en 't zuiver inzicht en uitzicht te houden. En ... kan daarmée niet gemaakt worden, als wij, zóó ... werken overeenkomstig onzen landaard? Het zal ... dan mogelijk zijn die gestalten te formeeren, die ... pen te scheppen, die in hun eenvoud een ... gestolde ontroering lijken te zijn, of een verstild ... ken, een verstilde gedachte, die in hun sobere ... denheid dieper leven beteekenen, dan veel ander[s] ... dat plotselinger het oog trekt, maar waarvan o[ok] ... het vermoeide oog zich afwendt. De beeldhouw[ers van] dezen tijd zullen dan het gebouw kunnen too[ien met] een nauwelijks zich heffende, nauwelijks zinkende ... voorstelling, die den muur een muur laat, maar ... voorstelling werkt als een doordringend, altijd ... dringend, hoewell zacht-uitgezegd woord."

Onwillekeurig bracht dit gezegde ons de ge[beeld]houwde muren der Indische tempels te binnen, ... van hetzelfde getuigd kan worden.

Ook *Just Havelaar* wijst in *Het Vaderland* bij zijn ...

*) Ware ook deze thans hare wedergeboorte nabij!

...rdeeling dezer tentoonstelling op hetzelfde ka-...ter, dat z.i. uit de meeste dezer beeldhouwwerken ...eekt:

...Het is niet meer een impressionistische of natura-...sche beeldhouwkunst, maar een sculptuur, die ... de architectonische gedachte gedragen wordt. ... neiging tot het algemeene zal men telkens terug-...den en een neiging tot den klaren en grooten vorm. ...meeste dezer beelden zijn als zelfstandige kunst-...ken bedoeld en toch voelt men, dat het wezen dier ...t reeds een dienend karakter heeft. De groote eer-... voor het zuivere werkmanschap voelt men dan ... het meerendeel dezer kleine of groote schep-...n.

...r leeft en dringt een ordenend idealisme in het ... der moderne menschheid en deze jonge, streven-... karakterrijke beeldhouwkunst is daarvoor een der ...delijkste symptomen. Zij is onafscheidelijk verbon-... met de nieuwe architectuur-beweging."

...n is 't nu niet treffend, dat dit verschijnsel gepaard ... met de door toenemend inzicht vermeerderde be-...dering voor Oostersche beeldhouwkunst en archi-...tuur.

• • •

...n verband met het bovenstaande vestigen wij de ...dacht op verblijdende vondsten op beeldhouw-...ied in den Indischen Archipel:

...o. Van den heer W. O. J. Nieuwenkamp op Bali, ... onlangs door een inboorling de aanwijzing kreeg ... een groep wajangfiguren gehouwen in een rots te ... Toeloe. Het *Alg. Handelsblad* vermeldt daarom-...t o.m.:

...De heer Nieuwenkamp telde een 20-tal levens-...te figuren, waaronder vooral twee ruiters te paard ...ten indruk op hem maakten door de meesterlijke ...vering, niettegenstaande het op vele plaatsen met ... varens en andere planten begroeid was, terwijl ...de meeste figuren de voeten, en op de linkerhelft ...het relief de figuren te halver hoogte onder den ... zaten."

2o. Van Prof. J. Th. Vogel op Sumatra, zooals dezer ...en vermeld in de derde zijner „Indische Reisbrie-...", die als feuilleton in de *Nieuwe Rott. Courant* zijn ...nomen en waarin wij o.a. lezen:

...Te Padan Rotjo ligt ook nog de reusachtige Ma-...ala, een beeld van imposante afmetingen. De hoog-...edraagt niet minder dan 4 meter. Bovendien is ter ...tse nog het massieve voetstuk van dit beeld, ver-...d met een rij schedels en gedeeltelijk in den grond ...olven. Als men er eens in slaagde den reus weer ...eind te zetten? Dan zou men hem eerst recht kun-... bewonderen in al zijn verschrikkelijkheid. Met ...e voeten staat hij op een menschenlijk en in de ...den houdt hij een dolk en schedelnap. Bij wijze van ...iden kronkelen zich slangen om zijn bovenarm, ...en en enkels. Zijn lichaam is behaard en op het ...d draagt hij een geweldigen haardos. Het Buddha-...dje daarin aangebracht wijst op zijn betrekking ...den Buddhistischen godsdienst. Men vraagt zich af ... men er indertijd in geslaagd is dezen kolossus, ...evenals de Amoghapâça in Oost-Java moet zijn ver-...digd, over te brengen naar dit afgelegen oord op ... hoogen oever van den Batang Hari."

...t laatste tiental jaren is rijk geweest aan ontdek-...en, die van groot belang zijn voor de oude ge-...denis van Sumatra. Het staat te verwachten dat ... in de toekomst nog verrassende vondsten zullen ...den gedaan.

...soverzicht uit de Indische Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Luitenant-Gouverneur Generaal (vervolg).

... provincie West-Java is ingesteld en reeds wordt ... overleg gepleegd en overwogen hoe men straks ... organisatie verder over Java en tot de Buiten-...ten kan uitbreiden. Over 10 of 15 jaren zal ge-...Ned.-Indië naar alle waarschijnlijkheid ingedeeld ... in een tiental provincies, in welker hoofdplaatsen ...an zaken zullen worden afgedaan, die nu in de ...ale bureaux en te Buitenzorg behandeld en be-... worden. Hoevele benoemingen, hoevele besluiten ... plaatselijk belang kunnen dan niet, binnen het ... der begrootingen, ter plaatse worden gedaan en ...men, zonder dat de centrale Regeering daarmee ... gevallen behoeft te worden. Daarmee zullen ook ...unctie en de arbeid van den Gouverneur-Generaal van aard en van omvang veranderen. Wanneer de bestuursreorganisatie geheel doorgevoerd zal zijn, blijft ten slotte de G.-G. slechts de hoogste leider voor de algemeen politieke en algemeen economische vraagstukken, die niet een enkele provincie, maar een grooter deel op den geheelen archipel betreffen. Nog sterker zou zich dit accentueeren, wanneer minister Welter het straks in de richting van een federatieve gemeenschap zou willen zoeken, waarvan naar alle waarschijnlijkheid de groote eilanden als Java, Sumatra, Borneo en Celebes de samenstellende leden zouden zijn. Bij een sterk doorgevoerde federatie zullen ten slotte uitsluitend de belangen van het geheele complex, zooals die van Leger en Vloot, van Justitie en Rechtspraak, de politieke leiding, enz., in Buitenzorg samenkomen, terwijl de belangen van lagere orde in de hoofdsteden der eilanden door gouverneurs in samenwerking met vertegenwoordigende Raden behartigd zullen worden. Natuurlijk zal het nog jaren duren eer het zoo ver is, maar de *Deli Crt.* (6 Oct.) wijst hierop ook slechts om *de richting waarin het bewind van Ned.-Indië zich zal ontwikkelen*, te doen uitkomen. En dan — zoo vervolgt de *D. C.* — is het daaruit toch duidelijk, dat die ontwikkeling zal gaan in de richting van verlichting van het Gouverneur-Generaalschap, welke functie thans zijn hoogtepunt moet hebben bereikt en voor de toekomst lichter en gemakkelijker zal moeten worden. Tenminste wat de hoeveelheid werk betreft. Is dit niet het geval dan deugt de staatkundige ontwikkeling niet. Daarom juist zouden wij het in dezen tijd niet meer zoeken in de instelling van het Luitenant-Gouverneur-Generaalschap, omdat dit slechts de noodzakelijke ontwikkeling, die het bewind kan gaan, kan tegenhouden. Er is een tijd geweest, waarin wij wel degelijk voorstander waren van de aanstelling van een dergelijk functionaris; het wil ons echter voorkomen, dat deze periode zichzelf overwonnen heeft en dat het bij de bestaande toestanden in andere richting zal moeten gezocht worden, waarbij een deel van de taak van den G.-G. zal neerkomen op de schouders der Gouverneurs, Provinciale Staten en Gedeputeerden in de provincies. Die oplossing lijkt ons practischer en logischer dan de versterking van het centrale gezag.

De Regent en de Islam.

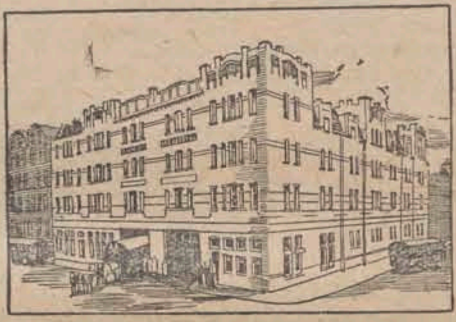
De Regent van Bandoeng, R. A. A. Wiranatakoesoema, heeft zijn plan om te Bandoeng een groote moskee te bouwen, dienende als centraal punt van den Islam in Pasoendan, laten varen. Volgens het *„A. I. D."* wenschte de Regent met dien bouw den Islam in Pasoendan nog hechter te grondvesten, vooral in deze bewogen tijden, waar niet alleen de communisten en godloochenaars dezen godsdienst aanranden, maar ook de modernen het eeuwenoude Islamhuis tot in zijn grondvesten doen schudden. Wie de stroomingen onder de Islamieten, zoo hier als elders, geregeld volgt, zal tot de conclusie zijn gekomen, dat er een moment zal aanbreken, waarop de tweespalt onder de volgers van den Profeet geweldadig zal uitbarsten en partijen vijandiger tegenover elkaar zullen staan dan tegenover de andere godsdienstbelijders. De voorteekenen daarvan ziet men hier in Ned.-Indië helaas ook al afspelen. O.m. de aan den dag tredende animositeit tusschen de „conservatieven" en de leerlingen van Soerkati, die misschien ten onrechte voor „Wahabbi" worden uitgekreten, en ook de actie van de meer en meer veldwinnende „Indische modernen", die evenals in Turkije, Kerk en Staat wenschen te scheiden en reeds zoo ver gaan door den Regent, die van ouds beschouwd wordt als Chalifah, voorganger en beschermer van den Islam in zijn ressort, niet meer als zoodanig te beschouwen, zelfs hem alle medezeggenschap ontzeggen in zaken den godsdienst betreffende, bijv. zijn invloed op het godsdienstonderwijs geheel willen vernietigen.

De *„N. Soer. Crt."* leverde hierover mede een beschouwing en zette er den nadruk op, dat bij de al of niet uitvoering van het plan van den Regent van Bandoeng, ook de macht der Regenten is gemoeid. Het is niet alleen een financieele kwestie, doch terdege een van vèrstrekkend politiek belang voor het Nederlandsch gezag in Indië.

De *Java-Bode* (30 Sept.) vestigt de aandacht op het bovenstaande en tevens op het artikel van G(obée?) in de *„Bestuursgids"* over *„de Goeroe-ordonnantie"*. Hierin wordt o.m. behandeld de vraag of de invloed der Regenten op het godsdienstonderwijs in het bijzonder en over den Islam in het algemeen, door de ordonnantie is geschaad.

Bronnen van inkomsten.

Het *Soer. Hbl.* (29 Sept.) betoogt dat er met alle kracht dient te worden gestreefd de Buitengewesten

zonder onderscheid, naar behooren haar aandeel in de landsuitgaven te doen opbrengen. Daar is nog een bron van inkomsten aan te boren, en men is ook uit een oogpunt van rechtvaardigheid jegens de zoo ten volle belaste bewoners van Java verplicht tegenover anderen dezelfde fiscaliteit te betrachten.

De *Deli Crt.* (9 Oct.) kan in het algemeen met het in het „Soer. Hbl." ontwikkelde beginsel instemmen. De Buitengewesten moeten natuurlijk zonder onderscheid naar behooren hun aandeel in de landsuitgaven opbrengen. Tevens komt de *D. C.* op de oude kwestie terug, dat de Regeering het geld reeds eerder in de Buitengewesten kan vinden, maar dan niet bij de Inlandsche bevolking. Indien de Regeering de ontginning der Buitengewesten met volle kracht bevordert, zal het geld vanzelf naar Batavia stroomen. Ook zonder dat de Inlandsche bevolking daarvoor aan een scherpere inning der belastingen wordt onderworpen. Indien de opcenten van de vennootschapsbelasting verdwijnen zal dat de beste bron voor een ruime belastinginning aanboren. Het zal een krachtige spuiter blijken te zijn!

Leger en vloot (vervolg).

Van verschillende kanten werden de officieren, leden van het I. E. V. te Mr. Cornelis, aangevallen naar aanleiding van de door hen aangenomen motie. In een nader communiqué („*De Loc.*" 28 Sept.) wordt o.m. medegedeeld, dat er geen sprake is van eenige rivaliteit husschen Leger en Vloot. *De Sumatra Post* (5 Oct.) betoogt dat men het probleem geheel buiten de politieke partij, waarbij men toevallig behoort, moet houden. *H.i.* zeer terecht merkt „*De Loc.*" (28 Sept.) op, naar aanleiding van deze kwestie:

Het houden van „stemmingen" over dergelijke onderwerpen na eenzijdige en oppervlakkige inleidingen, brengt agitatorische elementen in een zaak, welke daarvan om redenen van staatsbelang, volkomen vrij dient te blijven. Het vraagstuk der defensie is in de eerste plaats een technisch probleem. Het behoort beoordeeld te worden door deskundigen, die zich vermogen te stellen boven de rivaliteit, welke helaas al te vaak wordt opgemerkt tusschen vertegenwoordigers van verschillende machten en wapens. Dit klemt te meer, nu Indië's bemoeienis met vlootzaken als gevolg van de aanstaande reorganisatie der marine intensiever zal worden dan ze totdusver was. Boven kleine tweedracht behoort de nationale zaak der defensie breed en zakelijk te worden behandeld.

Voor *De Sum. Post* komt dit probleem niet in de eerste plaats aan de beurt. Voor haar gevoel diende uit Indië thans maar één stem op te gaan, zeggende tot Holland: Zijt ge van oordeel, dat het zwaartepunt van de vloot naar Indië moet worden verlegd, goed, maar een belangrijk deel van de bestaande en van de uit die verplaatsing voortvloeiende meerdere kosten, dient op de Hollandsche begrooting te paraisseeren, omdat het Holland in de eerste plaats is, dat behoefte gevoelt zijn materieele belangen te beschermen tegen eventueel gevaar. En wanneer die kwestie eenmaal is uitgemaakt, kan men nader gaan disputeeren over de vraag of de Indische vloot zal staan onder de legerleiding en of de vloot een vooraanstaande plaats zal innemen of niet.

In het *Bat. Nwsbl.* (6 Oct.) wordt het vlootvraagstuk door *Civis* besproken.

Het *Soer. Hbl.* (2 Oct.) kan mededeelen dat in het „*Indisch Militair Tijdschrift*" eene redactioneele bijdrage zal worden opgenomen, waarin een juistere lezing der „*Meestersche kwestie*" zal worden gegeven, ten einde den naar het oordeel der redactie van genoemd tijdschrift ten onrechte gewekten schijn, weg te nemen.

Een goed voorbeeld.

De Locomotief (29 Sept.) en het *Bat. Nwsbl.* (1 Oct.) juichen het toe, dat het bij de leiding van den P. T. en T. dienst een gewoonte is geworden om critiek in het blad zelf, waarin ze verscheen, te beantwoorden, niet bij wijze van spitsvondige verdediging van den dienst, doch bij wijze van zakelijke inlichting en zoo noodig rechtzetting. *Met dergelijke voorlichting wordt wezenlijk nut bereikt.* De betrokken dienstchef wacht niet af tot eenigerlei klacht, voortrollende als een sneeuwbal, is aangezwollen tot een dier populaire misverstanden, welke een dienst zoozeer in miscrediet kunnen brengen, doch hij richt zich prompt en zonder omwegen tot denzelfden lezerskring waaruit de oorspronkelijke klacht is voorgebracht en behandelt haar met een waarlijk prettig aandoende objectiviteit. Zonder geprikkeldheid, rustig en duidelijk zet hij uiteen wat de dienst bewoog het een of ander te doen dan wel te laten. Hij vertelt eenvoudig het hoe en waarom en brengt daarmede meestal verheldering, zooal niet altijd bevrediging. In elk geval leert hij het publiek de moeilijkheden kennen, welke er liggen tusschen theorie en praktijk. Hij roept de klager als ware even aan de andere zijde van het loket. D[illegible] beeld eener directe aanraking tusschen ambte[illegible] en publiek, waar beide partijen mee zijn geba[illegible] dient navolging bij alle diensten, welker kara[illegible] toe leidt dat de publieke aandacht er altijd [illegible] veelal wantrouwend, op is gevestigd.

Het Kali-Konto-contract. Electrische energie[illegible] de Indische vulkanen.

Aneta (Soer. Hbl. 3 Oct.) verneemt dat de Dir[illegible] van G. B. gemachtigd is om namens den G.-G., a[illegible] tegenwoordigende Ned.-Indië, met de N.V. „Aniem[illegible] overeenkomst aan te gaan ten einde in onderling[illegible] menwerking te geraken tot bouw en exploitatie[illegible] een waterkrachtcentrale aan de Kali Konto, vo[illegible] voorziening met electrische energie van een be[illegible] rijk gedeelte van Oost-Java. Er zal worden opg[illegible] een N.V. „Ned.-Ind. Waterkracht Exploitatie[illegible] *(Niwem)*, in welker aandeelenkapitaal de Ind[illegible] Regeering en de Aniem voor gelijke deelen p[illegible] peeren.

Het bericht betreffende *eene dienstreis van ir.* [illegible] *verne, van den Mijnbouwdienst, naar Italië* en [illegible] spronkelijk ook naar Noord-Amerika en Hawaii [illegible] *De Locomotief* (30 Sept.) thans aan, met wat [illegible] over door het hoofd van den Mijnbouw aan de [illegible] geering is geschreven. Gewezen wordt op de eco[illegible] sche beteekenis, welke de winning van electrische [illegible] gie uit vulkanische gassen in de laatste jaren v[illegible] gen heeft, voornamelijk in Midden-Italië (Toska[illegible] op dat voorbeeld blijkbaar ook reeds in andere [illegible] (Californië en Japan). Ned.-Indië is rijk aan [illegible] rolenvelden, welke onder vrijwel dezelfde oms[illegible] heden verkeeren als die van Lardarelle bij F[illegible] Zoo komen in Midden- en West-Java, op Sum[illegible] op Celebes talrijke vulkanische velden voor, [illegible] met zekerheid bekend is, dat zij zoowel in histo[illegible] als in jong-geologischen tijd niet meer in erupt[illegible] geweest. (Actieve vulkanen zijn natuurlijk mind[illegible] wenschte terreinen). Voor Midden- en West-Ja[illegible] gen slechts enkele der meest bekende genoemd [illegible] den: het Diëng-plateau, de Kawah-Kamodja[illegible] Kawah-Manoek en het fumarolenveld op de [illegible] van den Salak, de Wajang-Windoe op de Pengal[illegible] sche hoogvlakte en de Kawah-Tjiwedey aan den [illegible] van den Kawah-Poetih. Voor nadere bijzonder[illegible] wordt verwezen naar een desbetreffend artikel v[illegible] Taverne, den leider van het vulkanologisch ond[illegible] in Ned.-Indië.

Het bezoek aan de studie-objecten, door ir. T[illegible] te vangen na afloop van het hem verleend verl[illegible] gens zeven jaren dienst, behoeft slechts kort van [illegible] te zijn, zoodat de daaraan verbonden kosten be[illegible] lijk gering zullen zijn in verband met het econ[illegible] belang, dat ons zoo bij uitstek vulkanisch In[illegible] die winning der vulkanische energie kan he[illegible]

Omtrent *Amerika* was voorgesteld een be[illegible] brengen aan het geophysisch laboratorium v[illegible] Carnegie Institution, om ir. Taverne op de ho[illegible] stellen van de wijze waarop daar het onderzo[illegible] vulkanische gassen geschiedt, op welk gebied [illegible] boratorium een wereldvermaardheid bezit; e[illegible] tweede de werken in het Sonoma-district (Calif[illegible] te bezichtigen. Ook is gewezen op het belang v[illegible] bezoek aan *Hawaii*, in het belang van de vulk[illegible] weging in Ned.-Indië. Het observatorium (Ha[illegible] Volcano Observatory), dat belast is met de be[illegible] van den actieven vulkaan Kilauea, beschikt ov[illegible] instrumentarium op geophysisch gebied, zooals [illegible] gens ter wereld wordt aangetroffen en staat o[illegible] organisatorisch gebied aan de spits van alle vulk[illegible] gische observatoria.

Schaakmeester Kostich tegen de Batakkers.

De *Deli Crt.* (6, 7 en 9 Oct.) vertelt van *K*[illegible] *schaakpartijen* te Medan *met de Batakkers. Si*[illegible] die als op één na de sterkste Bataksche speler [illegible] overwon op den eersten dag den schaakmeester [illegible] maal, de andere partij werd remise. *Siloemb*[illegible] sterkste Bataksche schaker, maakte één remise [illegible] Kostich erkende zijn Bataksche tegenstanders [illegible] hebben onderschat en de zeer onverwachte uitsl[illegible] deze paar eerste „friendly games" heeft hem [illegible] zien, dat de twee Batakkers buitengewoon st[illegible] len; te meer waar de partijen betrekkelijk snel [illegible] uitgemaakt. In den avond beperkte Kostich de [illegible]

taan-séance tot drie Bataksche tegenstanders Om half 8 werd begonnen en tegen eenen was het pleit beslecht. Kostich had zijn tegenstanders de nederlaag toegebracht. Het waren zeer mooie partijen en Kostich heeft dan ook verklaard, dat hij zijn Bataksche tegenstanders sterker achtte dan welke schaakspeler op Java ook. Het resultaat van alle te Medan door Kostich gespeelde matches is geweest, dat hij eenmaal verloor (van Sihoekoem), vier maal remise speelde (tegen Versteegh, dr. de Jong, Sihoekoem en Sitoemboeh) en de overige 24 partijen won. Na het vertrek van Kostich heeft *Sihoekoem* op den tweeden dag de reeks van schaakséances afgesloten op een wijze, die een overtuigend bewijs was van zijn groote kracht. Er werd gespeeld aan 13 borden en in 4 uren waren 11 tegenstanders gesneuveld, één (de heer Helderink) maakte remise en de heer Froger won zijn partij. Deze laatste speler werd echter met raad bijgestaan door de uitgevallen spelers. Met vereende krachten heeft men zoodoende den Batakschen tegenstander één nederlaag weten toe te brengen, wat aan de prachtige prestaties van dezen jongen schaker intusschen niets afdoet.

II. UIT DE INLANDSCHE PERS.

De rust in de Hedjaz.

I.

In het te Mekka verschijnende Nieuwsblad „Umul Kirza", dat partij kiest voor Ibn Saud, is een artikel opgenomen, waarin het onderwerp der rust in de Hedjaz, zoowel in het verleden als in den tegenwoordigen tijd en in de toekomst wordt behandeld en dat in hoofdzaak overgenomen is uit het te Madras verschijnende nieuwsblad „Saiful Islam", waaraan in de „Sinar Sumatra" van 18 April 1925 het navolgende is ontleend.

Al sedert eeuwen is het land van Hedjaz, dat telken jare door Mohamedaansche bedevaartgangers wordt bezocht, een deel van Arabië geweest, waarvan men niet anders hoorde dan van roofpartijen, welke door de van ouder tot ouder afstammende roofzuchtige bewoners van het land op de pelgrims werden gepleegd.

De schrijvers van de geschiedenis der Hedjaz maken dan ook altijd melding van de moeielijkheden, welke de bezoekers van het land ondervonden, om uit hunne aanhouding te worden bevrijd en om wederom in het bezit van de geroofde goederen te worden gesteld.

Het aantal lieden, dat van die roofpartijen het slachtoffer werd, is niet gering.

In de geschriften van Ibnoe Kadoem, Ibnoe Hoebair en anderen kan men dezelfde voorstelling van zaken vinden.

Weliswaar was Turkije destijds een machtig en krachtig Rijk, doch het Turksche Bestuur liet zich aan de rust van de Hedjaz weinig gelegen liggen. In het land was een Turksche troepenmacht gelegerd in Djeddah, Mekka en Medina, die voor de bescherming had te waken, doch voor datzelfde doel gaf de Turksche Regeering ook geldelijke premies aan die Kabilahhoofden * die de macht bleken te bezitten hunne onderhoorigen in bedwang te kunnen houden.

Die maatregelen mogen goed bedoeld zijn geweest, niettemin bestaat het feit, dat er maar weinig personen zijn geweest, die men met de bescherming der Bedoewi's heeft kunnen geluk wenschen.

Wanneer de Turksche Regeering ten deze faalde, dan is dat een gevolg geweest van de omstandigheid, dat zij niet voldoende op de hoogte was van de toestanden in de Bedoewische samenleving en van den overmoed van den tegenstander.

Tijdens het bestuur van Sjerif Hoesin zijn wel veranderingen tot stand gekomen.

Met hulp van de Bedoewi's vroeg hij toen geld van de bedevaartgangers, verdeelde met hen den buit en nam een deel voor zich zelf, doch toen de Bedoewi's hun aandeel te klein vonden, werden wederom allerlei listigheden gevonden om de nieuwe pelgrims geldelijk te treffen.

Zelfs maakte Sjerif Hoesin de regeling, dat die nieuwe pelgrims liefdegaven hadden te geven, ter versterking van zijn kas.

Hoewel de zoon van Sjerif Hoesin zich met die maatregelen niet kon vereenigen, bleef de vader 15 à 15 asrab voor elke nadjar(?) heffen, met het gevolg, dat het bezoek van Medina verminderde en men de bewoners van het land tot een bezoek begon te dwingen.

*) Onder „Kalibah" verstaat men eene groep van Arabieren.

Het niet begrijpen van de bedoelingen der Bedoewi's was de reden, dat de Turksche bestuursmaatregelen faalden.

Hunne bedoelingen waren geldelijk tevreden te worden gesteld.

Sjerif Hoesin, als kind des lands, begrijpt dat hoogstwaarschijnlijk zelf ook wel, doch hij ging buiten de grenzen en vroeg, ook volgens de Islamsche instellingen, te veel.

Het is wel jammer, zegt de schrijver, dat het niet rustig kan worden in een heilig land, waarheen ieder Mohamedaansch geloovige gaarne zou trekken, ten einde zich te zuiveren van zijne begane zonden.

Het is beschamend voor de Islamsche wereld, dat in het land waar de Islam ontstond, geen rust kan heerschen.

Voor de Bedoewi's staat de zaak anders, want die stammen zijn de roofpartijen van oudsher gewoon en zien er niet tegen op voor één dinar een Mohamedaansch menschenleven te vernietigen.

Onder die omstandigheden doen zich, onder meer, de navolgende vragen voor:

2. Langs welken weg kan het herstellen der rust geschieden?
3. Is eene legermacht daartoe in staat?

De beantwoording dier vragen geeft aanleiding tot de navolgende beschouwingen.

(Wordt vervolgd).

III. UIT DE CHINEESCHE PERS.

Rouwbetooging van de Chineezen te Weltevreden.

De te voren aangekondigde rouwbetooging voor wijlen den Chineeschen volksleider, den heer Dr. Sun-Yat-Sen, had Zondag 10 Mei 1925 in het gebouw van den Dierentuin te Weltevreden plaats en had een normaal verloop.

Reeds in den vroegen morgen van dien dag begaven zich vele personen derwaarts en steeg geleidelijk het aantal deelnemers tot een aantal, dat men op 15000 schat, waaronder een 200-tal vrouwen.

De plechtigheid had plaats in de ruime danszaal van het gebouw. Om een afgezonderd gedeelte van den vloer stonden de aanwezigen geschaard, terwijl in het midden het beeld van Dr. Sun-Yat-Sen was geplaatst, dat versierd was met bloemen en groen.

De kleedij van alle bezoekers was frisch en behoorlijk en op hunne wijze van optreden viel niets aan te merken.

Aan den ingang van het terrein was eene politiemacht aanwezig.

Men zag den hoofdcommissaris van politie, diens adjunct-commissaris en nog verscheidene andere commissarissen uit de verschillende secties, zoomede 3 Inlandsche politieambtenaren.

De ambtenaar van Chineesche zaken met zijn staf was eveneens tegenwoordig, zoo ook de ambtenaar van het immigratiekantoor, terwijl een geneesheer van den Burgerlijk Geneeskundigen Dienst gereed stond om desverlangd bijstand te verleenen.

Het Comité had voor eventueele geneeskundige hulp den bijstand ingeroepen van Dr. Kwa Tjoen Soe, die vergezeld was van zijne echtgenoote.

Het aantal vertegenwoordigers van Chineesche vereenigingen bedroeg 53.

In de vier hoeken van de zaal waren fototoestellen geplaatst, terwijl ook een film werd vervaardigd.

Op zijde van den ingang van het terrein was gezorgd voor een presentieboek, waarin de bezoekers hunne namen konden teekenen en waar ieder hunner een rouwband ontving, welke om den linker bovenarm werd gedragen.

's Middags om 2 uur werd het stil in de zaal en werd geen geruisch meer gehoord.

De heer Laij Soen Sie, luitenant der Chineezen, trad als voorzitter van het Comité op, neigde eerst voor het beeld van wijlen Dr. Sun-Yat-Sen en daarna voor de aanwezigen en hield vervolgens eene rede in de Chineesche taal, waarbij hij de verdienstelijke daden van den vereerde overledene schetste.

Vervolgens trad de heer Oeij Peng Lin op het podium en hield eene toespraak in de Maleische taal, welke ongeveer gelijk was aan die van den vorigen spreker en welke in hoofdzaak luidde als volgt:

Heeren en Dames!

De reden van onze samenkomst op dezen dag is niet anders dan eerbied te bewijzen aan den ex-president der Chineesche Republiek Dr. Sun-Yat-Sen en te ge-

tuigen van onze droefheid over diens dood.

Op de vragen waarom deze rouwbetooging plaats had en waarom zulk een plechtige bidstond was uitgevaardigd, gaf de spreker het antwoord, dat deze samenkomst moest worden beschouwd als eene belooning en eene hulde aan den man, die zulke groote diensten had bewezen aan China en aan het Chineesche volk.

Hij toch was de man, die de Chineesche Republiek tot stand bracht, na de verwijdering van de Tjoan-tji-regeering, die meer dan 1000 jaren China had bestuurd.

Het is bekend, dat de vroegere Dynastie herhaaldelijk heeft beproefd het oude Gezag te herstellen en de Republikeinsche regeeringsvorm te vernietigen, daarbij gesteund door de militaire Chili- en Anfu-partijen, doch, dank zij het opvatten der wapens door Dr. Sun-Yat-Sen, zijn die pogingen niet gelukt.

Dr. Sun-Yat-Sen stichtte niet alleen de Republiek, doch beschermde haar en bewaakte haar tevens.

Gedurende 40 jaren gaf hij daarvoor zijn tijd en zijne energie, met volkomen terzijdestelling van zijne materieele belangen en van vrees voor zijn leven.

Tot het laatste oogenblik werkte hij in het toekomstig belang van zijn land en volk.

Hij gaf richting aan de Sam Bin Tjoe Gie en schreef de Ngo Koan Hian Hoat, ten einde de toestanden in China te zuiveren en aan het volk een gelukkig leven te bezorgen.

Na deze rede volgden eenige eerbiedbewijzen.

De leden der vereeniging Im Gak Hwe en de vrouwelijke leerlingen van de Hwee Koan zongen treurliederen.

De opdracht van wijlen Dr. Sun Yat Sen zou worden voorgelezen, doch tegen het voorlezen van de Tje Boen maakte de politie bezwaar.

Ten slotte boog het publiek, daarbij voorgegaan door den heer Ouw Jang Kee, consul-generaal, 3 malen het hoofd in de richting van het beeld van Dr. Sun Yat Sen.

Het beeld werd door het comité weggehaald en was de rouwbetooging daarmede 's namiddags ten 3 ure afgeloopen.

Bij zulk een buitengewoon kalm en correct verloop dezer rouwbetooging, verklaart de redactie van de „Perniagaän" trotsch te zijn op de beschaafde houding van het Chineesch publiek, dat, slechts met hulp van een circulaire, zich zelf kalm wist te helpen.

Het zal zeker de politie wel hebben verwonderd, misschien heeft zij wel verbaasd gestaan over die kalmte, waar de Chineezen bij groote samenkomsten nog al rumoerig zijn.

De aanwezige sterke politiemacht was dus feitelijk niet noodig of althans sterk overdreven, want de verzamelde menigte was niet bijeen met het doel de rust te verstoren, doch eerbied te bewijzen aan den overleden eersten president van de Chineesche republiek.

Het zal deze verrassende stilte zijn geweest, die de Europeesche en Inlandsche ambtenaren heeft doen vergeten op te staan van hunne stoelen, tijdens de verrichting der plechtigheden van het gebed.

Deze autoriteiten hebben er zeker niet aan gedacht welk een verwijt de Chineezen en Inlanders zoude treffen, wanneer zij tijdens een plechtig gebed niet zouden zijn opgestaan van hunne plaatsen.

De Nederlanders hebben thans kunnen zien op welke wijze de Chineezen de diensten hunner wijze en dappere mannen weten te eeren.

Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht.

Kleurschakeeringen uit „Oedaya".

Bij de N.V. Adi Poestaka te 's-Gravenhage is verschenen een bloemlezing van opstellen, geschreven door Raden Mas Noto Soeroto, gekozen uit het maandschrift Oedaya en zoodanig gerangschikt, dat zij, hoewel elk een afzonderlijk onderwerp behelzend, tezamen een aaneengeschakeld geheel vormen. Zij zijn op te vatten als toelichtingen en aanvullingen op zijne overbekende en veelbesproken rede, gehouden op den Stamdag van het Alg. Nederl. Verbond in Maart j.l. „Nederland en Indonesië", met welke rede de reeks ook geopend wordt.

Daar we veronderstellen dat de lezers van het Kol. Weekblad voldoende op de hoogte zijn van de bedoelingen van den heer Noto Soeroto: d.i. de verbroedering, in den besten zin van het woord, van Oost en West, meenen we over den inhoud en strekking dezer in keurig Hollandsch geschreven ontboezemingen niet in beschouwingen te behoeven te treden.

Doch gaarne wekken wij allen, die sympathiseeren

met het lofwaardig streven van den schr. — welk str ven zich immers in dezelfde lijn beweegt als dat on vereeniging — op, om zich een ex. dezer „Kleurschak ringen" aan te schaffen.

Moge ook zijn opbouwende stem meer algemeen tot nu waardeering vinden in de harten zijner verli landgenooten, omdat uit alles wat Noto Soeroto sch een groote en oprechte liefde spreekt voor het v waaraan hij door geboorte verbonden is en verbon wil blijven.

Kleine landbouw in Ned.-Indië.

Van de hand van Dr. B. Vrijburg verscheen (bij K en Co. te Weltevreden) een beknopte doch duide brochure over kleinen landbouw in Indië. De schrij die zelf „kleine landbouwer" is, geeft een goed be van de vele moeilijkheden, die overwonnen moeten wo den om te slagen. Het is al meerdere malen gezegd d om in den kleinen landbouw een goede kans te mak men gezond sterk, algemeen ontwikkeld en niet zond kapitaal moet zijn. Dr. Vrijburg wijst hierbij nog op h „enorme belang van een goede boerinne". Zijn advi is kort en goed: Houdt uw vrouw niet van het buite leven, neem dan een andere, of neem geen landje. D grond moet niet te slecht en er moet voldoende wat zijn; de ligging moet dicht bij het afzetgebied zijn, m moet er economisch kunnen werken, zich op de hoog stellen van nieuwe cultuur- en fokmethodes, van be strijdingsmiddelen van plagen en ziekten, men mo eene behoorlijke boekhouding kunnen voeren en con necties kunnen aanknoopen en ten slotte moet men zi van alle luxe en comfort kunnen onthouden.

Over den steun, dien het Gouvernement aan de klei landbouwers verleent, is schrijver slecht te spreken. zegeningen van het Gouvernement bestaan in: hoog canon, belasting, verplichte reboiseering van ravij dure afbakening, wegenbelasting enz. In andere land wordt door de Overheid inderdaad de helpende ha toegestoken. Bezint eer ge begint, roept Dr. Vrijb ieder toe. Slagen is mogelijk, doch alleen onder guns condities. Wij vestigen op het geschrift van den heer de aandacht, omdat ons meermalen stemmen bere van aspirant kleine-landbouwers. Over het algeme denkt men te licht over het vak, waardoor heel v teleurstellingen ontstaan. Menigeen heeft in den klein landbouw reeds zijn spaarduiten verspeeld. We rad een ieder die aspiraties heeft in de richting van d kleinen landbouw, het geschriftje van Dr. Vr. eens lezen. Wie na de lezing dan toch nog aan den roep v het Land gevolg geeft, heeft, als hij de zaken seri opvat, een goede kans en in elk geval... hij is gewa schuwd.

Zou het Landbouwdepartement — vraagt de Loods, waaraan het bovenstaande is ontleend — eens kunnen nagaan op welke wijze en liefst syste tisch, de kleine landbouw van Overheidswege krac zou kunnen worden bevorderd? Het geldt hier een ma schappelijk streven dat te lang vrijwel geheel aan zi zelf werd overgelaten ten koste van kapitaal, energie wat het ergste is, van illussies.

De West-Indische Gids.

November-afl. De hr. A. S. J. Fernandes wijdt een beschouwing aan de besprekingen over de Surinaamsche begrooting voor 1925 in de Staten-Generaal. — Dr. D. Benjamins, die den moed niet opgeeft en maar stee blijft aandringen op een billijke regeling met Engeland ten opzichte van Suriname's westgrens, stelt deze sl pend gehouden aangelegenheid opnieuw aan de orde een artikel „Een nieuw geluid in de Corantijn-kwestie Blijkens hetgeen de schr. thans aanvoert — een vervo als het ware op zijne beschouwing in hetzelfde tijdsch jaarg. 1924, Dec.-afl. — is zijne meening sedert dien het minst niet gewijzigd — ook niet na het betoog v Dr. J. W. IJzerman in eene bijeenkomst in het K Ned. Aardr. Genootschap. Aangezien Dr. Benjamins het Kol. Weekbl. meermalen het door hem ingenom standpunt heeft uiteengezet, kunnen we nu volstaan m een hartelijke opwekking om van zijn nieuwe uiteen tingen kennis te nemen. „Eenmaal" — schrijft de vermoeide strijder — „zal er een regeering komen, den durf heeft de zaak aan te pakken. Den durf! W uit alles blijkt zonneklaar dat er voor den gang van zaken geen andere verklaring is te geven, dan dat de regeeringen den moed gemist hebben om na het afwij zend gebaar van wijlen Lord Salisbury de zaak opnieuw ter tafel te brengen." (Zie ook de rubriek „Suriname" in dit Nr.) — Verder bevat deze afl., behalve een uitvoerige vermelding van recente literatuur over West-Indië, nog een in het Fransch gestelde, in het Lon densche Suriname-archief zich bevindende, memorie van F. van Heshuysen: Les Indians à Suriname (gedateerd Paramaribo, 22 Sept. 1800).

De Indische financiën.

In Economisch-Statistische Berichten van 4 Nov. publiceert Dr. D. J. Hulshoff Pol Jr. het eerste gedeelte eener (nog al optimistische) beschouwing naar aanleiding der onlangs ingediende Indische begrooting voor 1926.

Hierin zegt schr. o.a.: „Voor eene juiste en objectieve beoordeeling der gevolgde Regeeringspolitiek is het noodzakelijk, zich te binnen te brengen, dat gedurende eenige jaren, en vooral in 1922 en 1923, *de financieele toestand van Ned.-Indië hoogst precair is geweest,* dat in dien tijd met de grootste moeite en niet dan na een herhaald beroep op buitenlandsche kapitaalmarkten op dikwijls onvoordeelige voorwaarden dekking kon worden gevonden voor de groote tekorten en dat het dus een dringende eisch van behoorlijk regeeringsbeleid was, om zoo snel mogelijk weer tot normale toestanden terug te keeren. Nalatigheid is dezen zin zou het Ned.-Indisch crediet ernstig en langdurig hebben geschokt...

Men kan het er dus over eens wezen, dat de Indische Regeering *goed heeft gedaan, haar bezuinigingspolitiek zoo krachtig mogelijk door te voeren.*"

Stellen wij tegenover deze uitspraak nu eens die van S. T. S(tibbe) in een artikel „Financieele toestand van Ned.-Indië" (naar aanleiding eener bijdrage van J. L. Vleming Jr.: „De financieele toestand en de financieele vooruitzichten van N.-I.), opgenomen in „De Democratie" van 6 dezer:

„Deze beschouwingen" — van Vleming dus — „toonen weer eens aan dat de herhaaldelijk verkondigde stelling, dat Indië in de periode 1916—'24 *financieel zwaar ziek was.... onhoudbaar blijkt.* De luidruchtige wijze waarop die stelling gepropageerd is, heeft op de Regeering zoo'n indruk gemaakt, dat op *ruwe wijze ingevoerde bezuinigingen* de vitale belangen der bevolking aantastten, de belastingen, vooral van de minst draagkrachtigen, sterk verhoogd zijn."

Wie van beide schrijvers het aan het rechte eind heeft, kunnen we niet beoordeelen; het doel is alleen op de scherpe (door ons gecursiveerde) tegenstellingen de aandacht te vestigen. Wellicht roert Dr. Hulshoff Pol de rechte snaar aan als hij schrijft: „De politiek speelt in deze kwesties als deze een te groote rol, dan dat zou kunnen worden verwacht, dat beide partijen ook maar eenigszins dichter bij elkander zouden kunnen komen."

Tijdschr. Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

In de Nov.-afl. een tweetal bijdragen met betrekking op Indië, nl.: „Het staande roeien en de lange schepnem der Papoea's", door J. C. Lamster. — Het eiland Berhala bij Djambi, door J. W. J. Wellan (met drie kaartjes). (Een interessante studie welke de aandacht verdient vooral van hen die belangstellen in de oude geschiedenis van Zuid-Sumatra). — Verder bevat deze afl. overzichten van geologische publicaties over Indië, een Ind. bibliogr. overzicht en in de rubriek Mededeelingen o.m. bijzonderheden over de palaeo-botanische Djambi-expeditie, onder leiding van Dr. J. Zwierzycki, welke in haar arbeid sterk belemmerd wordt door den economischen toestand van het gewest (gebrek aan arbeidskrachten a.a. door bevolkingsrubbercultuur).

In- en Uitvoer.

Het Nr. van 2 Nov. is niet te best te spreken over den plotselingen verkoop van een groot complex rubbergronden door de Javasche Bank aan een Engelsch consortorium (welke zaak zooals men weet nogal opschudding te weeg heeft gebracht) en herinnert daarbij aan de vroegere (van de hand gewezen) Duitsche plannen om in Ned.-Indië groote belangen te verkrijgen.

In hetzelfde Nr. artikelt J. H. Ritman te Weltevreden over „Het Indische belastingdruk-onderzoek", d.w.z. het onderzoek naar den druk op de *inheemsche bevolking.* Schr. meent uit het thans reeds beschikbare materiaal te mogen concludeeren dat de belastingopbrengst van het Westersch bedrijf, belangrijk is gestegen tegenover dat van de Inlandsche bevolking.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

Inhoud der schitterend geïllustreerde November-afl.: Indonesische invloeden in Achter-Indië? door J. A. Hebèr Jr. (Schr. bedoelt met die invloeden het batikken, dat blijkens een boek van M. Abadie, ook in Tonkin wordt beoefend). — Nog een en ander omtrent het rotsreliëf op Bali, door W. O. J. Nieuwenkamp (vervolg). — Iets over de klei-stoepa's van Pedjeng op Bali, door W. O. J. Nieuwenkamp. (Behalve over deze miniatuur stoepa'tjes, vermeldt N. nog bijzonderheden over kluitjes klei, die met behulp van een ronden stempel van een opschrift zijn voorzien, of afbeeldingen vertoonen van Boeddha a.a.). — Zeden en gebruiken bij de Makassaren (vervolg), door J. H. B. Jaspers. — Een tweetal klapperboomen waarvan de vruchten niet grooter zijn dan duiveneieren, door Dr. F. W. T. Hunger. — In de rubriek Boekbespreking staat de hr. J. F. Snelleman Prof. Dr. A. Krämer te woord, die boos is over een door Sn. geleverde critiek op een week van zijn hooggel.

De Indische Mercuur.

No. 45 (6 Nov.). De rosellecultuur in Nederlandsch-Indië en hare perspectieven. Voordracht, gehouden op 23 October, in het Koloniaal Instituut, door G. F. van der Meulen (met afb.). — Groenbemesters, door Dr. A. J. Ultée. — Ondernemersraad van Ned.-Indië (mededeelingen over de reorganisatie der bergcultures). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over oliën, vetten en wassen.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 14 (3 Oct.). Parasieten van thee- en kina-insecten, door Dr. R. Menzel. — De begrooting 1926 van Landbouw, Handel en Nijverheid in den Volksraad (vervolg). — De huidige rubberpositie, door G. F. Bodde (slot). — De invloed van de verhoogde invoerrechten op het theeverbruik in Nederland. — Sumatra als landbouwland, door K. A. R. Bosscha. — Over eenige ook in Europa belende Inlandsche geneesmiddelen, door Prof. G. J. W. Koolemans Beijnen (ontleend aan de mededeelingen van het Rijks-Instituut Pharmaco-Therapeutisch onderzoek).

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Deel 18, afl. 8—9 (Aug.-Sept. '25). Oorspronkelijke bijdragen. De organisatie van den dienst van het boschwezen, door Dr. R. Wind. — De intensiteit van het boschbeheer in Nederlandsch-Indië, door H. J. L. Beck. — Boschwezen en bezuiniging in de jaren 1825 en 1826, door W. Zwart. — Eenige opmerkingen naar aanleiding van F. H. Endert; Boschbouwkundige aanteekeningen over een reis in Atjeh, Sumatra's Oostkust, enz., door C. Brandts Buys. — Eenige opmerkingen naar aanleiding van F. Kramer: Een cultuur van Pinus insularis Endl. op Java, door C. Brandts Buys. — Brandhoutverbruik door de suikerindustrie in 1924, door F. W. Snepvangers.

Onder de boekbesprekingen een uitvoerige polemiek der h.h. L. G. den Berger en Dr. E. K. Plasschaert over eene nieuwe publicatie: Lijst van de tot ulto. 1924 in den dienstkring Zuider- en Oosterafd. van Borneo aangetroffen boomsoorten met opgave der inlandsche synoniemen en latijnsche benaming, benevens, enz.

Het Boschwezen in Ned.-Indië.

Ter Landsdrukkerij te Weltevreden is verschenen het verslag van den Dienst van het Boschwezen in Ned.-Indië over het jaar 1924. (Uitgave van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel.

In afwijking van vorige jaren is in deze publicatie — een boekwerk van 162 blz. fol. formaat — een inleiding opgenomen, waarin de belangrijkste, op het boschwezen betrekking hebbende gebeurtenissen van het verslagjaar worden vermeld, en van enkele onderdeelen een kort overzicht wordt gegeven. Tevens vinden in de inleiding reeds voorloopig vermelding de belangrijkste maatregelen, die vóór het verschijnen van dit verslag in het jaar 1925 genomen zijn.

Vrijzinnig Weekblad.

Uit den inhoud van No. 28 (1 Oct. '25). Mr. Schumann over Indische aangelegenheden (bevat o.a. critiek op zijn standpunt inzake de Indologische faculteit te Utrecht). — Vrijhandel of bescherming, door A. — De Javaan en zijn godsdienst, door J. J. B. Ostmeier (wordt vervolgd). — Potjes-fokkerij. — Het onderzoek in zake de klachten over de leiding van den Topografischen Dienst, door J. van Roon.

De Indische Loods.

No. 37 (25 Sept.—1 Oct. '25) bevat o.a.: Arbeidsbemiddeling (in Indië) en wat daaruit te leeren valt, door Gr. — Een ernstig woord aan den Indischen handel, door M. A. J. Kelling (een pleidooi voor deelneming aan het politiek leven): — Kampeeren aan het Tobameer. Een herinnering, door Bruno.

No. 38 (2—8 Oct.). Nationalisme en critische geest, door Noto Soeroto (ontleend aan „Oedaya"). — Onze Inlandsche geestverwanten in het gewest Timor (de Ind. Loods is het orgaan van den Ned. Ind. Pol. Econom. Bond).

Een belang voor de klappercultuur.

Dr. F. W. T. Hunger, oud-directeur van het voormalige Algemeen proefstation op Java, heeft bij de drukkerij en uitgeverij J. H. de Bussy, te Amsterdam, een brochure het licht doen zien, die tot titel draagt: „een

waarschuwing voor de hedendaagsche klappercultuur in Nederlandsch-Indië". De bedoeling van den schrijver is, te waarschuwen tegen het gebruik van minderwaardig zaadgoed en tegen de onvoldoend gecontroleerde zaadkeuze voor de klappercultuur in Indië.

De schrijver behandelt in het kort de snelle ontwikkeling van de klapper van natuurgewas tot cultuurgewas en wijst er op, dat de „copra-honger" van de wereld na 1918 de oorzaak is geweest van een wedstrijd om in den kortst mogelijken tijd de uitgebreidste klapper-aanplantingen uit den grond te stampen en dat men daartoe maar heeft aangeplant met elk materiaal, hetwelk men kon krijgen.

Naar de opvatting van den schrijver vertoonen thans vele klapperaanplantingen slechte boomen, welke op 12- tot 15-jarigen leeftijd doorgaans nog geen noemenswaardig product hebben geleverd. In het belang van de klappercultuur acht dr. Hunger het gewenscht, dat aan een verdere toeneming van die minderwaardige exemplaren paal en perk worde gesteld. *(N. R. Ct.)*

De Aarde en haar Volken.

Het Oct.-Nr. van dit maandschr. (bijvoegsel van „Eigen Haard" brengt het slot van C. H. Buurman's artikelenreeks: Nederland en Japan in de 17e eeuw. Interessante afbeeldingen vergezellen deze herinneringen aan onze voorvaderen welke, met uitsluiting van andere Westersche naties, in die tijden in Japan handel mochten drijven. — Verder bevat het Nr. weder een vervolg van „Moment-opnamen uit de dierenwereld van Sumatra", door D. J. v. B.

* * *

Bronnenboek voor het nieuwe taalonderwijs in Indië, door Dr. G. J. Nieuwenhuis. (Groningen—Den Haag—Weltevreden, J. B. Wolters).

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers, 1925, No. 40. (Bureau voor de Volkslectuur te Weltevreden. Afdeeling Pers).

Der Einflusz von Leguminosen auf Boten und Ernte in den Kaffeekulturen der Pflanzung Soember Asin (Java), von H. Winkler. (Der Tropenpflanzer. Sept.-Oct. 1925).

Geneeskunde der Boschnegers. (Geneeskundige Gids, 11 Sept. '25).

White magic and black (Dutch Guiana), by J. W. Vandercook. (Harpers Monthly. Oct. '25).

Eenige grepen uit den modernen Kolonialen oorlog, door J. A. van Helsdingen. Voordracht. (Orgaan der Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, 1925-26, afl. 1).

Rubber in Nederlandsch-Indië. Aanplant, producties en uitvoeren. (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek te Weltevreden. No. 21, uitgegeven door het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel). (Weltevreden, Landsdrukkerij).

De politieke bril. Humor, Allegorie. Gedichten, door A. W. Marcus. Eerste serie. (Paramaribo, H. B. Heyde).

De naaste toekomst van ons onderwijs, door L. — Een natuuronderzoeker uit de 17e eeuw (G. E. Rumphius), door Dr. H. C. Delsman. (De Indische Post, 26 Sept. '25).

Suriname.

In het Avondblad D van 5 November schrijft de „N.R.Ct." over de grensregeling tusschen Suriname en Britsch Guiana het volgende:

„In de November-aflevering van den West-Indischen Gids zet dr. H. D. Benjamins uiteen hoe het thans staat met de grensregeling tusschen Suriname en Britsch-Guiana. Over die grens is men al 25 jaar doende, en telkens hebben in den loop van dien tijd de Staten-Generaal getracht de regeering te bewegen reden te geven van haar besluiteloosheid. Natuurlijk is men er toen iets achter gaan zoeken — misschien ten onrechte. In de laatste jaren is het gewoonte geworden, dat bij de behandeling der Surinaamsche begrooting de Kamers aandrongen op inlichtingen; en dit aanhoudend dringen heeft ten gevolge gehad, dat de afgetreden minister De Graaff ten slotte een openlijk démenti heeft gegeven van een in 1913 door den toenmaligen minister van buitenlandsche zaken, jhr. mr. de Marees van Swinderen, afgelegde verklaring omtrent de grensscheiding. Wie mocht hebben verwacht, dat er na dit begin iets meer zou volgen is bedrogen uitgekomen. Van eenig voornemen om met de Britsche regeering tot overeenstemming te geraken, blijkt echter niets bij het departement van koloniën. De Tweede Kamer, blijkbaar het talmen moede, heeft zich nu in het voorloopig verslag nopens hoofdstuk III der Staatsbegrooting tot den minister van buitenlandsche zaken gewend.

Wat wij noodig hebben te kennen is, volgens schrijver, het volgende: 1°. de briefwisseling, die voorafgegaan aan de opdracht aan Schomburgk, zowel die met onze regeering als die tusschen de gouverneurs van Britsch-Guiana en van Suriname; 2°. mededeeling van de Britsche regeering aan de o... van de uitkomsten van Schomburgk's exploratie; 3°. briefwisseling tusschen wijlen Lord Salisbury en de regeering na de uitspraak van het scheidsgerecht Parijs in 1899, met de nota's van het Surinaamsch bestuur over deze aangelegenheid".

* * *

Bij brief van 3 November heeft de Minister van Buitenlandsche Zaken de Memorie van Antwoord betreffende het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer ingezonden. Omtrent de grens tusschen Suriname en Britsch-Guyana schreef de Minister het volgende:

„De uispraak van den Minister van Buitenlandsche Zaken van 1913, welke afwijkt van het standpunt tegenwoordig door het Departement van Koloniën ingenomen met betrekking tot de grens tusschen Suriname en Britsch-Guyana, hangt samen met eene opvatting, waarvan dit Departement vroeger had doen blijken. Voorzoover de ondergeteekende zich tot oordeelen bevoegd acht, gelooft hij, met den vorigen Minister van Koloniën, dat inderdaad de opvatting, dat de Corantijn over de volle breedte met de daarin gelegen eilanden tot het Nederlandsch gebied behoort in de practijk bevestiging vindt. Onder deze omstandigheden is er voor hem voorshands geen aanleiding deze aangelegenheid tot eene internationale quaestie te maken."

Fijner diplomatiek antwoord hebben wij in de kwestie nog niet onder de oogen gehad. Die het heeft gedicht verdient het hoogste cijfer. De Tweede Kamer zal er, naar alle waarschijnlijkheid, het een en ander op aan te merken hebben. Wanneer dit blad verschijnt heeft de openbare behandeling van het hoofdstuk Buitenlandsche Zaken reeds plaats gevonden.

Wij zullen daarna op deze zaak terugkomen.

* * *

Ook in het Voorloopig Verslag betreffende de Surinaamsche begrooting voor 1926 is de Tweede Kamer op deze quaestie teruggekomen:

„Verscheidene leden gaven als hun gevoelen te kennen, dat na hetgeen bij de behandeling van de begrooting voor het loopende dienstjaar in de beide Kamers der Staten-Generaal over de grensquaestie is gezegd, bezwaarlijk is vol te houden, dat er omtrent de Westelijke grens van Suriname geen onzekerheid bestaat. Deze onzekerheid wordt in Suriname zelf als een moeilijkheid gevoeld. In een missive van den Gouverneur aan den Voorzitter van de Koloniale Staten d.d. 21 Februari j.l. werd de meening uitgesproken, dat hieraan een einde dient te komen. In verband hiermede vroegen de leden, hier aan het woord, of de Regeering thans bereid is onverwijld met de Britsche Regeering in overleg te treden, ten einde na een gezamenlijk onderzoek tot een oplossing te geraken."

Daarna wordt gevraagd of de Regeering bereid is, ten einde de Kamer in de gelegenheid te stellen zich een oordeel over deze zaak te vormen, inzage te verstrekken van zekere bescheiden.

Ze zijn opgesomd aan het slot van bovenstaand stuk in de „N. R. Ct."

Wij zijn zeer benieuwd of de nieuwe Minister van Koloniën het voetspoor van Minister de Graaff zal volgen en de zaak ontwijken.

Zijne Excellentie zou daar weinig bij winnen, want het ziet er niet naar uit of de Staten-Generaal de zaak los zullen laten.

* * *

Hoewel het Voorloopig Verslag weinig nieuwe gezichtspunten bevat, worden er toch eenige belangrijke opmerkingen in gemaakt, die de Minister wel ter harte zal nemen.

Bij de artikelen wordt het volgende gezegd omtrent de Bijdrage *West-Indische Gids:*

„Verscheidene leden verklaarden het te betreuren, dat de Minister de verhooging van dezen post met 300 gulden als bijdrage van het Gouvernement in de kosten der uitgave van het tijdschrift *De West-Indische Gids,* welke verhooging door de Koloniale Staten is aangebracht bij een met algemeene stemmen aangenomen amendement, niet heeft overgenomen. In het

nder in verband met de groote beteekenis, welke *De West-Indische Gids* heeft voor de vermeerdering in het ederland van de kennis van de West-Indische deeen van het Rijk, meenden de leden, hier aan het oord, den Minister met aandrang te moeten verzoen, de bovenbedoelde verhooging alsnog te aanvaarn."

* * *

Omtrent het artikel in het „Haagsch Maandblad deze maand van Mr. J. C. Kielstra: *Economische elijkheden voor Suriname*, willen wij ons — na en wij over zijne lezing in het Indisch Genootp in een vorig nummer van dit weekblad hebben gd — voorloopig bepalen tot de opmerking, dat artikel had mogen heeten: *Economische onmogeheden voor Suriname.*

In de „N. R. Ct." van 7 November, Ochtendblad C, en wij een verslag van een lezing door Prof. Kielra op 6 November over *economische en maatschapelijke vraagstukken in Suriname*, gehouden voor de eeniging van officieren der Nederlandsche landcht, de Algemeene R. K. officiersvereeniging en de emeene Vereeniging van verlofsofficieren der Nelandsche land- en zeemacht in den Haag.

* * *

In verband met de causerie van Dr. Koch — zie ons mmer van 23 October — nemen wij uit „De West" n 13 October het volgende bericht over de leprahandeling over:

„Dank zij de energieke pogingen van dr. del Prado, thans ongeveer tachtig patiënten op Chatillon en hesda geregeld inspuit, konden de afgeloopen week er twee patiënten van Chatillon als hersteld worden slagen.

Ook van de zieken die onder behandeling zijn van Schuitemaker is dezer dagen weder een patiënt steld verklaard door de geneeskundige commissie. mer, dat dr. Schuitemaker, die een zeer drukke praktijk heeft, op den duur geen kans ziet om die zich aanmelden, geregeld te behandelen. Komt geen hulp van gouvernementswege, dan zullen, as, velen die geholpen konden worden, aan hun moeten worden overgelaten."

Wij hopen, dat de Regeering — hoe onverbiddelijk k de versobering wordt doorgevoerd — zal beseffen, dat hier met milde, zeer milde hand geholpen oet worden.

Curaçao.

De onafhankelijkheid van de „kolonie".

Nederland is — wat men ook in baloorigheid anders ge mogen — als koloniale mogendheid de andere ropeesche staten ver vooruit. Ook Engeland, dat met zijne „dominions" toch al aardig ver gebracht eft. Men oordeele. Leek het tot voor kort, alsof Cuçao het ondanks zijnen economischen vooruitgang de eerste jaren nog niet eens tot geldelijke onafhanlijkheid zou brengen, het heeft er allen schijn van, of de regeering van het — straks „gewezen" — moeland ondanks dit bezwaar aan het gebiedsdeel Cuçao nog in den loop van het volgend jaar volledige atkundige onafhankelijkheid zal geven. Het kan imrs alleen een gevolg daarvan zijn, dat de regeering Curaçao een gezantschap wil inrichten, wel een beat ook van de volkomen vreedzame wijze, waarop dit geval een anders zoo netelig vraagstuk is opgel. Reeds voor eenige weken lazen wij in het Amstersche *Handelsblad* bij de mededeeling van het ontrp der begrooting voor Buitenlandsche Zaken over aanstelling van een gezant te Curaçao, doch den genden dag werd meegedeeld, dat te Caracas beld was. Nu echter ontleent dezelfde krant aan de n, van Antwoord aan de Tweede Kamer van hetde ontwerp.

„Kosten voor legaties.

e gelden, in art. 25 aangevraagd, strekken tot onoud enz. van de gezantschapsgebouwen te Brus-Berlijn, *Curaçao*, Parijs, Athene, Constantinopel, g, Tokio en Washington en van het gebouw van consulaat-generaal te Pretoria.

kostprijzen, van alle in dit artikel begrepen gewen, met inbegrip van de gelden door de N.O.T. koste gelegd, bedragen te zamen ƒ 2.893.103.

n het gebouw te Konstantinopel is assurantierde genomen, terwijl het gebouw te Curaçao ten henke werd ontvangen."

kan nu moeilijk meer getwijfeld worden.

N. R. Ct.

Het in ons vorig nummer genoemde stuk over de *financiën* is in het avondblad van 25 Oct. l.l. door een tweede gevolgd, dat ook der lezing en overweging alleszins waard is.

Een volgend artikel (29 Oct. Av.) handelt over het droogdok der C. S. M. Na een historisch overzicht in den geest van het door ons aan de *Amigoe* ontleende wordt gezegd:

„De tijden zijn veranderd...... en de menschen mèt de tijden.

Teekenend voor die verandering is stellig de uiterst geringe belangstelling, die het bericht dat het dok er eindelijk komt, te Willemstad heeft gewekt. Zondert men de Amigoe di Curaçao uit, die een interessant hoofdartikel aan het onderwerp heeft gewijd, dan kan men haast zeggen, dat het bericht daar ginds voor kennisgeving is aangenomen. Niemand spreekt er zelfs over.

Zou men te Willemstad ietwat verwend zijn geraakt door de snelle opvolging, waarin den laatsten tijd factoren van vroeger nooit gedroomde beteekenis in het economisch leven zijn opgetreden?

Of beschouwt men daar wellicht het te bouwen dok als een geheel particuliere zaak van C. P. I. M., waarvan de voordeelen uitsluitend haar en niet der gemeenschap ten goede zullen komen?

Dan wel — derde en meest waarschijnlijke mogelijkheid — had men liever gehad, dat niet eene particuliere maatschappij, maar het Gouvernement het dok zou hebben aangelegd en geëxploiteerd en is men teleurgesteld, dat het Koloniaal bestuur zich het initiatief door de C. P. I. M. heeft laten afsnoepen?

Voor dit laatste standpunt zou men wat kunnen gevoelen, hoe overtuigd voorstander van het vrije, particuliere bedrijf men ook moge zijn.

Op Curaçao toch ontaarden groote bedrijven, bij gebrek aan voldoende arbeidsveld voor meerdere naast elkander, licht in monopolies. Inzonderheid wat de, wat men zou kunnen noemen: havenbedrijven betreft bestaan zulke monopolies er al. De steenkolenhandel is er een voorbeeld van. De aanlegplaatsen voor stoomschepen, de los- en laadplaatsen zijn voor 90 percent in handen van een paar particuliere maatschappijen, die — als wij ons niet vergissen — in den laatsten tijd één lijn trekken. Het Gouvernement heeft niet de minste contrôle over de havenbedrijven, particuliere maatschappijen kunnen elken maatregel, welke het in het belang der scheepvaart neemt, te niet doen door door — om maar iets te zeggeen — verhooging van hun tarieven."

De schrijver meent, dat gouverneur Helfrich op de wenschelijkheid van een droogdok van gouvernementswege gewezen heeft; dat er zelfs besprekingen zijn gevoerd over den aankoop van terreinen, en zegt, dat de omstandigheden toen zeker gunstig waren.

„Waarom toch — mag men wel vragen — is er van deze plannen tot nu toe niets gekomen? Waarom heeft men ten opzichte van het dokplan het getij zelfs geheel laten verloopen? Soms enkel hierom, om bij Kolonialen Raad en Staten-Generaal met een begrooting te kunnen verschijnen, waarop z.g. terdege bezuinigd was?"

Ten slotte in het avondblad van 3 Nov. l.l. een brief over *communisme op Curaçao*, waarin de door ons reeds aan de *Amigoe* ontleende feiten worden meegedeeld. Omtrent den aandrang van laatstgenoemd blad tot krachtig optreden tegen de onruststokers wordt gezegd:

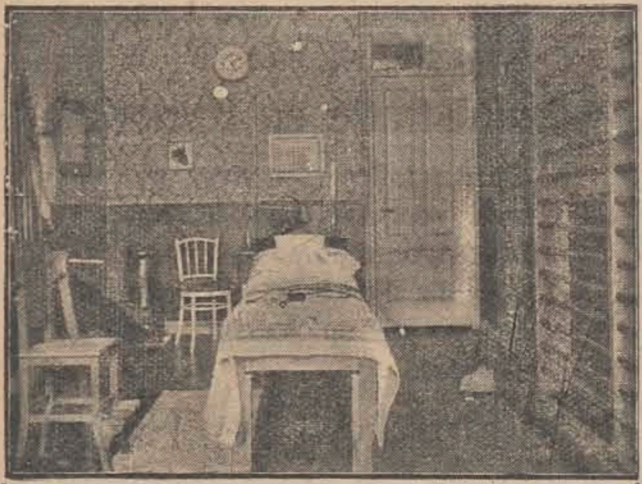
„Wij, voor ons, met de herinnering aan het optreden van het Koloniaal bestuur vóór, tijdens en ook na het oproer van Juli 1922 versch in het geheugen, gelooven niet, dat een paar artikelen van de *Amigoe* voldoende zullen zijn, om de Curaçaosche autoriteiten tot activiteit te prikkelen. Er zijn nu eenmaal menschen, die veel zien en toch weinig leeren.

Maar wel hebben wij vertrouwen, dat de hooge regeering leering getrokken heeft uit de gebeurtenissen van een paar jaar geleden en er voor zal weten te waken, dat niet door laksheid of overdreven vertrouwen in eigen inzicht van de zijde van het bestuur van Curaçao de orde en de rust aldaar wederom zullen worden verstoord en het proces van den economischen opbloei, dat zich juist thans zoo gunstig ontwikkelt, zal worden belemmerd of verstoord."

Cuba.

Men herinnert zich, dat de heer Lindoro Kwartsz van Aruba, als gemachtigde van het Gouvernement, onlangs naar Cuba werd gezonden om te trachten de ruim 1000 arbeiders onzer eilanden, die daar zijn

achtergebleven weer naar huis terug te brengen.

De eerste berichten van Cuba waren bepaald ongunstig.

Niet meer dan 25 werklieden kwamen bij den heer L. Kwartsz hun verlangen kenbaar maken weer naar Curaçao terug te keeren.

Zoo ziet men, hoe demoraliseerend het verblijf op Cuba op die lui gewerkt heeft. Daar zijn tallooze huisvaders, kostwinners onder die achtergeblevenen, die zich in al die jaren weinig of niets meer aan hun familie hebben laten gelegen liggen.

Evenwel hoe ontmoedigend dat resultaat ook was, gáf de heer Kwartsz toch den moed niet op. Op alle plaatsen, waar meerdere werklieden onzer eilanden bij elkaaar waren, ging de heer Kw. persoonlijk met hen spreken. Het gevolg hiervan is geweest, zooals dezer dagen van Cuba bericht ontvangen werd, dat nu ruim 250 hun naam hebben opgegeven naar hun land terug te keeren.

Inmiddels is de Arubiaansche goulet *Ave Maria* reeds naar Cuba vertrokken, om die lui af te halen.

Wij hebben vertrouwen, dat het goede voorbeeld intusschen nog wel op de anderen zal hebben ingewerkt en nog meerderen zijn overgehaald om terug te keeren.

Over een paar weken kunnen we ze hier verwachten. *(A. d. C.)*

Kamer van Koophandel.

Wij ontvingen het verslag over 1924 met een zeer belangrijk aanhangsel over den economischen toestand van het eiland Curaçao in het verslagjaar. Af en toe hopen wij er iets uit mee te deelen.

Ook de uitwendige vorm is keurig. Jammer, dat het Spaansch der drukkerij in haar naam en alle y's voor ij's het boekje ontsieren.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Nog meer geestigheden.

Gouvernements-journaal 15 Januari 1824.

De onlangs aangekomen Chirurgijn der 2e klasse H. ten Ham had geweigerd zijn bezoldiging op de bij het garnizoen gewone wijze te ontvangen, en wendde zich deswege tegelijk met den administrateur van het fonds tot den gouverneur. Het ging over den koers en over de muntspeciën.

Cantz'laar schreef hem terug, dat hij zijn houding wilde toeschrijven aan „verkeerde inblasingen waardoor hij is misleid geworden", en verder:

„dat wij in iemand, aan wien de genezing van kranke ligchamen niet alleen, maar ook van kranke hoofden is toevertrouwd geworden, te veel gezond verstand vooronderstellen om te gelooven dat hij, na bedaard overleg, zich nog dwaaslijk zal kunnen inbeelden dat ten zijnen opzigte, eene uitzondering op den algemeenen regel, die van hooger hand bepaald is, zal gemaakt worden."

Uit den Verren Vreemde.

Locarno en het Duitsche Volkenbonds-mandaat.

In ons blad van 22 October moesten wij bekennen verrast te zijn geworden door het te Locarno verkregen vergelijk, zonder dat daarbij uitdrukkelijk het terugkrijgen was bedongen van een Duitsch overzeesch afzet- en grondstoffengebied. Wij voegden er toen aan toe: „Nu en dan is de kwestie der mandaten wel eens te berde gebracht. Zelfs is te verstaan gegeven, dat Groot-Brittannië wel genegen zou zijn Duitschland een mandaat in Oost-Afrika of in Kameroen af te staan." En hierop bouwden wij eenige verwachting voor een bevredigende oplossing.

De afgeloopen week heeft ons de bevestiging gebracht, dat deze kwestie inderdaad als zoodanig bestaat, maar de hoop op een getroffen bevredigend accoord is niet versterkt. Integendeel.

Den 3en November hield minister Stresemann een toespraak voor den draadloozen omroep, waarin hij zich voor ieder ter wereld, die luisteren wilde, over het te Locarno verrichtte werk liet hooren. Daarin bracht hij ook te pas het ontbreken van een toezegging of een beding ten opzichte van de koloniale mandaten. Met Duitschland's toetreden tot den Volkenbond, zoo zeide hij, ontstaat een moreel recht op de verkrijging van koloniale mandaten; dit werd te Locarno toegegeven.

Het leek dus of wij de stemming en bedoeling juist gepeild hadden. Maar als debat met een draadlooze redevoering te voeren ware geweest, zouden de lezers der Engelsche bladen den Duitschen minister een bericht hebben kunnen voorlezen, dat een week te voren de ronde in de pers gedaan had, en waaruit een gans ander geluid klonk.

The Indenan Estate Ltd. te Liverpool, die in Kameroen werkt, heeft zich, verontrust door de boven vermelde vage berichten, tot de Britsche regeering gewend, met verzoek te mogen vernemen, in hoever 't waar is, dat eenig voornemen zou bestaan om Duitschland, nadat het tot den Volkenbond zal zijn gelaten, een mandaat in Kameroen toe te vertrouwen. Het Britsche Colonial Office maakte blijkbaar gaarne van de gelegenheid gebruik om zich duidelijk over deze zaak uit te spreken. Het door den heer G. Gr... onderteekend antwoord luidt:

In opdracht van den heer Staatssecretaris Am... bericht ik U de ontvangst van Uw schrijven van ... October en deel ik U mede, dat Z. M.'s regeering geenerlei plan heeft om het mandaat over de Britsche zône van Kameroen op te geven. 't Is juist, dat Duitsche maatschappijen het meerendeel hebben verkregen van de Europeesche plantages in die zône. Maar die plantages vormen toch maar een zeer klein deel van de Britsche zône en het feit, dat zij door Duitsche maatschappijen verkregen zijn kan den grondslag niet vormen voor eenige aanspraak van de zijde van de Duitsche regeering om Kameroen terug te krijgen.

In verband hiermede, moet ik, vervolgt de schr. van het officieele stuk, Uw aandacht vestigen op de officieele bekendmaking, opgenomen in The Times van 13 November 1924, die aldus luidde:

Er bestaat niet meer reden om te vreezen dat Britsch Kameroen aan een andere mogendheid zal worden overgegeven, dan voor eenige Britsche kolonie of eenig Britsch protectoraat.

Tot zoover de verklaring gedaan namens den Britschen minister van koloniën. Zit er geen diplomatieke listigheid in of achter verbonden, dan is er dus van een prijsgeven van het mandaat over Kameroen geen sprake; zelfs zou Groot Brittanië in het algemeen voor zijn koloniale politiek nog ten volle staan op het al- jaar geleden ingenomen standpunt. Ook over het niet staan van het mandaat over Oost-Afrika zou dan laatst worden gedacht. Maar uitdrukkelijk staat dit niet in het stuk.

Frankrijk en België hebben vóór Locarno verklaard geen mandaat-gebied aan Duitschland te willen overdragen. Moet de Britsche verklaring beschouwd worden als ook voor Oost-Afrika te gelden, dan kan 't niet anders of de interruptie, welke niet te pas gebracht kon worden tijdens den draadloozen omroep van Stresemann, zal als nagalm toch door de Duitsche pers nog in 't midden worden gebracht, vóór de vertegenwoordigers der bij het Locarno-verdrag direct betrokken mogendheden den 1en December te Londen samenkomen.

Hieruit moge eenmaal te meer spreken hoe moeilijk 't is den vrede te brengen zelfs aan hen, die hem oprecht... stig willen, een werkelijke vrede kan toch slechts berusten op klaarheid en overeenstemming; door de moeilijkheid te verdoezelen in opzettelijke struisvogelpolitiek zou slechts een valsche vrede verkregen kunnen worden. 't Is daarom te hopen dat er vóór 1 December klaarheid kome in deze kwestie.

De Karakorum Expeditie.

Het Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap brengt hulde aan de wakkere en volhardende Nederlandsche reizigers, den heer en mevr. Ph. C. Visser, die zich kunnen beroemen hun alpensport verheven te hebben tot een instrument van wetenschappelijke exploratie, dat uitnemenden kenners als de Engelschen bewondering afdwingt. „An admirable piece of work" noemde de woordvoerder der Survey of India, wat de heer en mevrouw Visser tot stand brachten. Men denke daar niet min over. Een der ontoegankelijkste uithoeken van Kasjmir's bergwereld, waarin nooit een Europeaan doorgedrongen was, een terrein, zoo ontzaglijk en afschrikwekkend dat het grootendeels zelfs geschuwd werd door de Inlanders, is door hen in alle richtingen doorkruist, zoodat daar niet meer dan een enkel dal onbezocht bleef, een tot genoeg geheel onbekende alpenwereld met een oppervlak als van de provincie Gelderland.

Het is een bewijs van den loyalen zin der Britsche overheid dat zij dit om politieke redenen angstvallig gesloten gebied voor vreemde, Nederlandsche, onderzoekers openstelde, al moest dan ook Marcel Kurtz, de Zwitser, als topograaf vervangen worden door een Britsch-Indischen officier van den Top. Dienst: Afraz Gul Kalin — die overigens voortreffelijk werk schijnt te hebben gedaan — en het is voor ons Nederlanders een trotsch besef, dat in Midden-Azië, waar Engelschen, Zweden, Russen, Hongaren, Duitschers,

merikanen en Italianen zich onderscheiden hadden, ook drie Nederlanders: de heer en mevr. Visser— Hooft en hun metgezel de heer Van Harinxma, met trouwen Zwitserschen gids Lochmatter, zijn opgegen naar „het Dak van de Wereld".

Nederland doet afstand van zijn aandeel in de Bokseropstand vergoeding.

Naar Reuter uit Peking meldde, heeft de Nederlandsche regeering aan de Chineesche regeering voorgeld, in verband met de overstroomingsramp der Gele ier, welke onlangs heeft plaats gevonden, voortaan zien van het geheele aandeel, dat Nederland nog orderen heeft van de schadeloosstelling naar aanding van den Boksersopstand. Het geheele bedrag dan worden bestemd voor een wetenschappelijke pectie en de ontwerping van een bepaald plan voor regularisatie van den geheelen loop der rivier.

China heeft er in toegestemd, dat Nederland tot dat el een van de bekwaamste Nederlandsche ingenieurs aanwijzen.

Artikelen over N.-I. in la Dépêche Coloniale.

Aanvangende in het nummer van 31 October, geeft heer G. Angoulvant in la Dépêche Coloniale een ks artikelen over onze Oost, in hoofdzaak met de doeling daardoor tot mogelijke leering te komen or de ten opzichte van Indochina te volgen politiek.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amersfoort.

3e LIJST „INDISCHE BIBLIOTHEEK".

pport van den Dir. O. E. en N. in Indië, betreffende de maatregelen in het belang der Indische Nijverheid op Java en Madoera; 2 dln.
denkboek der Samarang-Joana-Stoomtram-Mij.
ān (in Arabisch schrift).
che kruiden en hun geneeskracht, door Mevr. Kloppenburg-Versteegh.
d.-Indië, Land, Volk en Geschiedenis door H. Colijn; 2 dln.
hteruitgang der Koffiecultuur ter Sumatra's Westkust, door Mr. J. v. Bossen.
t onze Koloniën, door H. van Kol; 2 dln.
denkboek der Ned.-Ind. Gasmaatschappij.
wereld om, door Jan Feith.
omo Blanda, door Tillema; 2 dln.
lasienfahrt, door Fr. Doflein.
es of the East, illustrated guide, door Lorck.
t Probleem Nederland-Indonesië, door W. J. Knoop.
Teysmannia (1920); *b.* Koloniale Studiën (1920/1); Koloniaal Tijdschrift (1920); *d.* Cultura (1921/3); Geist des Ostens (1913/4); *f.* Onze Koloniën, Serie I II (*a, b, c, f* onvolledig).

Dankbaar voor de ondervonden belangstelling en dewerking, dringt ondergeteekende bij diegenen der den aan, die ook reeds toezegging deden eenige op dië betrekking hebbende boekwerken ter uitleening schikbaar te stellen, zoo mogelijk spoedig hun ope hem willen doen toekomen.

Amersfoort, 7-11-'25. *De Secretaris,*
DE WIT.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

De aandacht van de Secretarissen der Afdeelingen rdt gevestigd op de in het Literatuur-overzicht van Nr. (bl. 10) aangekondigde uitgave der N.V. Adi staka: Kleurschakeeringen uit Oedaya, door Noto roto, waarin o.m. voorkomt diens rede uitgesproken den 27en Maart 1925, Stamdag van het Algemeen derlandsch Verbond: „Nederland en Indonesië".

Van het In formatie-Bureau:

OPGAVE VAN MET VERLOF UIT INDIE AANGEKOMEN AMBTENAREN:

E. van Leeuwen, gediplomeerd technisch ambtenaar 2e kl. bij den post-, telegraaf- en telefoondienst, Amsterdam, Vondelsstraat 180.
W. G. Koster, voorzitter van de landraden te Poerokerto e.a., Ede, p/a. P. Tulp, Houthandel.
J. M. Taverne, ingenieur der 2e kl. bij den Dienst an den Mijnbouw, Amsterdam, Nieuwezijds Voorurgwal 177.
Hoesen, leeraar bij de Koning Willem III School Batavia, Hilversum, Oud-Amersfoortscheweg 11.

A. E. Prose, lid van de Weeskamer te Medan, Haarlem, Kleverparkweg 7rood.
M. W. Broekman, inspecteur, hoofd van de Algemeene Politie, Den Haag, v. Aerssenstraat 152.
D. J. L. Weyenbergh, werktuigkundige 1e kl. bij de landsautomobieldiensten, Haarlem, Tempelierstr. 55.

VOOR DEN INDISCHEN DIENST ZIJN BESTEMD:

Mr. J. Kramer, Cises de Vrieselaan 165a te Rotterdam, als rechterlijk ambtenaar;
Mej. J. Greidanus, leerares Lyceum, Prinses Marielaan 2 te Baarn, als leerares bij het M. O.;
W. A. A. van Gessel, Rapenburg 53 te Amsterdam, als onderwijzer 2e klasse bij het Openbaar Europeesch Lager Onderwijs.

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST EN VOOR 's LANDS DIENST IN CURAÇAO.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging.

1°. Uitzending voor den Nederlandsch-Indischen Staatsdienst:
a. onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;
b. onderwijzer of onderwijzeres bij het M.U.L.O., in het bezit van de hoofdakte en van bijakten;
c. leeraar (of leerares) M. O. Duitsche taal (volledig bevoegd);
d. Gouvernementsarts bij den dienst der volksgezondheid (dienstverband 3 of 5 jaren);
e. verpleegster bij het krankzinnigenwezen;
f. officier van gezondheid 2de klasse (in vasten en tijdelijken dienst).

2°. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao:
a. 2 hoofdonderwijzers;
b. 2 hoofdonderwijzeressen;
c. 1 vakonderwijzeres voor voorbereidend lager onderwijs.

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Ministerie van Koloniën, 9de afdeeling, onderafdeeling A. B. (voor de betrekkingen, genoemd onder 1°., *a* t/m *e*), tot de 8ste afdeeling (voor de betrekkingen onder 1°., *f*) en tot de 10de afdeeling (voor de betrekkingen onder 2°.).

Mutaties van 4 tot 11 Nov.

Nieuwe Leden:

Mevrouw J. van Gogh-Roskam, Amsterdam, Lomanstraat 100. *f* 5.
Mevrouw A. J. C. van Hamel Roos-Eland, Amersfoort, Utrechtscheweg 157. *f* 5.
Dr. L. F. de Beaufort, Amersfoort, Villa „de Hooge Kley". *f* 5.
W. A. v. d. Bovenkamp, Apotheker, Amersfoort, Utrechtsche Straat 45a. *f* 5.
A. T. Sutherland, oud-Kapitein Inf., Amersfoort, Asch v. Wijckstraat 35. *f* 5.
H. M. Keidel, oud-Adm. Spiritusfabriek „Paboearan", Cheribon, Amersfoort, Oldenbarneveltlaan 26. *f* 5.
B. H. G. Veling, Middelburg, Gravenstraat I. 257, p/a. „Volkskleedingmagazijn". *f* 5.
Mr. Th. Dijkstra, Advocaat en Procureur, Zutphen, Jacob van Damsingel. *f* 5.

Afschrijven:

Ir. C. S. van Haeften, Hees bij Nijmegen, Kerkpad 51.
Mevrouw Wed. M. Willemstijn, Wageningen, Bergweg 23 (afdeeling Arnhem).
Mr. W. C. Th. van der Schalk, Amsterdam, Amstel 179.

Adresveranderingen:

A. C. G. Zaal, Amsterdam, van: 1e Helmersstraat 223 naar: Brederodestraat 33 II.
H. G. Leuring, Den Haag, van Aerssenstraat, van: 251 naar: 253.
D. P. F. Mars, 1ste Luitenant Inf. N.-I. L., Den Haag, van: Copernicusstraat 252 naar: Fahrenheitstr. 556.
L. C. Westenenk, Lid van den Raad van Indië, van: Weltevreden naar: Deventer, Bergschild 37.
S. C. Plantinga, Kapitein Inf., thans te Weltevreden, Senen 34.
W. F. C. Rödlich, oud-Kolonel Mil. Adm. O.-I. L., van: Bandoeng naar: Heemstede, Ipenrodestraat 7. *f* 5.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. HIETINK, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. 50752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en jongelieden uit Oost- en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen doen.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. 14519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Telef. 50752. Dit „Tehuis" biedt aan studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië, wier ouders niet in Nederland vertoeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aanvragen te richten tot den Directeur, den Heer J. C. HIETINK of den administrateur, den Heer W. MEIJER.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Ned.-Ind. bedienden een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. No. 50248.

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

NEDERLANDSCHE REISVEREENIGING (Anna Paulownastraat 48, Den Haag). Samenwerking ten einde aan hen die uit Nederland naar Indië gaan en omgekeerd, op de landreis in Europa reisgelegenheid te verstrekken als waarborg voor een billijke en belangwekkende reis.

BUREAU VOOR ADVIEZEN op huishoudelijk- en maatschappelijk gebied, onder leiding van de dames J. Franco Mendes—Calisch en L. Kappeijne van de Coppello—Wijgers. Spreekuur Donderdagmiddag van 2—4 en volgens afspraak, Nic. Maesstraat 57, Amsterdam, Tel. 22492.
Aan dit bureau is een cursus verbonden ter opleiding van vrouwen en meisjes die naar Indië gaan.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederl.-Indië, zoomede voor verplegers en verpleegsters, militaire apothekers bij den Burgerlijken en Militairen Geneeskundigen Dienst aldaar.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien).
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegr.- en Telef.dienst in N.-I.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Onze Koloniën. Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.
No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
" 2. Indische toestanden gezien door een inlander.
" 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
" 4. Sarikat-Islam.
" 5. De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
" 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
" 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
" 8. De Europeesche vrouw in Indië.
" 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
" 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.
No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
" 2. Het Javaansch tooneel.
" 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
" 4. De theecultuur op Java.
" 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
" 6. Een doode taal in Indië.
" 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
" 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
" 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
" 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.
No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
" 2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
" 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
" 4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
" 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
" 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-Indië.
" 9. De Slavernij in Oost-Indië.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereen. in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Tandjong Balei, Sumatra's Oostkust.